

Nr. 24

Marts

7. Årgang

DOXA

---

afdelingsblad for Filosofi
Institut for Filosofi og idehistorie
Aarhus Universitet

**Instituttet er død
længe leve instituttet !**

Indeholder også:
'Interview med John McDowell'
og praktiktema

Kolofon

Redaktionen

Ansvarshavende Marie Larsen

Redacteur emeritus Carsten Fogh Nielsen

Jakob Lautrup Kristensen

Jon Rostgaard Boiesen

Jes Harfeld

Rasmus Hougaard

Sanne Lodahl

Peter Lind

Layout og illustrationer

Johannes Busted Larsen

Bagsidens bagside

Jan Alexis Nielsen

Forbehold

Indlæg i DOXA repræsenterer ikke Institutets eller redaktions officielle holdning, med mindre dette skulle være specifikt angivet.

Forsidebillede

Institutleder Morten Raffnsøe-Møller på en stol.

DOXAs mailadresse

doxa@email.com

Indhold

4	Leder af Peter Lind	36	Digitale diskussioner af Peter Lind
7	Billedserie af Sanne Lodahl	42	11. september – 2½ år efter (Dobbelt anmeldelse) af Jon Rostgaard Boiesen
12	Interview med John McDowell af Jon Rostgaard Boiesen & Jacob Lautrup Kristensen	49	Be logical - Prove yourself af Sanne Lodahl
17	Interview med Simon Laumann Jørgensen af Jon Rostgaard Boiesen	52	Guld fra gemmerne med Jon Rostgaard Boiesen
21	Nekrolog over Donald Davidson af Asbjørn Steglich-Petersen	58	Interview med Morten Dige af Jes Harfeld
24	Praktik tema artikler af Sara Barfoed, Jes Harfeld & Henrik Jøker Bjerre	60	I Fart af Sanne Lodahl
31	Superveninde egenskaber af Sanne Lodahl	61	Anmeldelse af Honneths 'Behovet for anerkendelse' af Jon Rostgaard Boiesen
		63	Bagsidens bagside ved Jan Alexis Nielsen

Leder

Tanker om en sammenlægning

Af Peter Lind

Efter lang tids diskussion, venten, brok, forhåbninger, ligegyldighed, og lignende aktiviteter og følelser, skete det så. Filosofi og Idehistorie blev sammenlagt. Dvs. de to institutter blev ikke som så sammenlagt, men blev til afdelinger af et storinstitut: Institut for Filosofi og Idehistorie. Det lyder flot, og det synes mig, at det ser flot ud. Måske man alene ad den vej havde kunnet begrunde sammenlægningen; jeg ved det ikke. Den reception, der blev afholdt for at fejre sammenlægningen, eller måske nærmere for symbolsk at slå sammenlægningen fast, gjorde det ikke lettere at svare på spørgsmålet. Nok var der samlet mange mennesker - forelæsere, ansatte, studerende, børn, en dekan, osv. - og nok var stemningen forventningsfuld. Men arrangementet manglede den sidste lille del; den ekstra stemning af festlighed, man kunne forvente ville følge med de muligheder, der synes at følge med en sådan sammenlægning. Måske var det fordi arrangementet næsten havde karakter af

forelæsning: størstedelen af de to timer gik med taler, der ikke alle syntes lige relevante for en reception, der burde præges af feststemning. Måske var det arrangementets korte længde: der var næsten ikke tid til at snakke med hinanden, hvilket ikke lettede kommunikationen på tværs af afdelingerne, eller opfordrede til den. Måske var det fordi, folket fik at vide, at de først skulle sørge over tabet af institutterne, for derefter at skifte til at glædes over det nye institut: kongen er død, længe leve kongen. Eller måske var det i virkeligheden fordi de fleste helst ville blive ved det gamle, holde sig for sig selv, pege fingre ad de andre og kalde dem lange, grimme navne, der starter med "S".

Hvis det sidste er tilfældet - og det faktum, at ansatte på begge afdelinger har udtalt, at de hellere ville have haft deres eget institut, synes at tale for dette - kan man spørge til, om der er gode grunde til dette. Hvad vil det betyde, at de to tidligere

institutter nu er blevet afdelinger under et storinstitut? Kunne man ikke få den tanke, at ændringen primært er af navn? Her vil de fleste sikkert ryste på hovedet (og måske fnyse, hvem ved) mens de tænker: hvis det er det eneste, så er sammenlægningen jo nærmest absurd (givet at svaret på mit indledende spørgsmål er negativt), og da sammenlægningen ikke er absurd, kan vi udlede, at der må være mere på spil. Men tanken giver ikke slip så let: præcis hvordan vil den enkelte studerende mærke sammenlægningen? Kommer der massefyringer? Bliver der storstrejke? Skal vi undervises af skruebrækkere? Eller skal jeg blot huske at rette mig selv, så jeg ikke længere siger Institut for Filosofi, men Afdeling for Filosofi?

Skal man tage den ståhej, der har været i forbindelse med sammenlægningen, som indikator for noget, så fristes man til at tro, at sammenlægningen får større betydning. Denne tro er ikke uden grund: den administrative struktur

er blevet ændret, og magten er således blevet flyttet. Dette giver nye muligheder, og det er svært at sige på forhånd, præcis hvad følgerne bliver for de studerendes indflydelse. Men der er andre grunde til at tro, at sammenlægningen får betydning: Morten Raffnsøe fremlagde i sin tale ved receptionen nogle mål for det nye institut. Får han gennemført disse, synes der interessante tider i vente fagmæssigt: fælles forelæsninger, og større mulighed for at drage nytte af det andet studie.

Er der så ikke grund til en smule glæde? En positiv fornemmelse omkring det nye institut? Jo, hvis de to afdelinger kan finde ud af at arbejde sammen. Og det må man vel vente med at se, om de kan. Og dog: her synes det mig relevant at lade sit blik hvile et af de steder, hvor der faktisk har været et langvarigt samarbejde, eller rettere, en sammensmeltning af de to studier. Fredagsbaren H.I.K. har eksisteret i ret lang tid

efterhånden – hvilket i sig selv muligvis er en præstation – og har formået at gøre en positiv forskel for studiemiljøet. Filosofer og idehistorikere arbejder og har arbejdet sammen om at skabe et fælles rum, hvor det vigtigste ikke er tilhørsforholdet men stemningen – og det synes mig, at det er lykkedes ganske godt. Faktisk er det lykkedes så godt, at H.I.K. formår at trække folk til fra andre studier; og så godt at det er, og har været, muligt for H.I.K. at donere penge til aktiviteter, der fremmer studiemiljøet på instituttet (bl.a. Filosofisk Studenter Kollokvium og SemesterStartsDag).

Når man tænker over det, er det næsten absurd, at der skulle være så stor en afgrund mellem de to afdelinger, at det virkelig skulle besværliggøre et positivt samarbejde mellem de to afdelinger. Godt nok har der eksisteret diverse hetzer studierne imellem, men disse har som regel haft et noget humoristisk præg, såsom "Filosofi er en brilleabe". I virkeligheden er det nok mere sigende at adskillige studerende på afdelingen også har venner på den anden afdeling.

Når alt kommer til alt synes det mig at sørgetiden over instituttets død bør være begrænset – måske endda overstået. Det ville være tåbeligt at fokusere på tiden der var, og på den måde lade mulighederne lukke sig. Er vi filosofer eller mus? Næppe et relevant spørgsmål, men vi bør tage de muligheder der gives, og på den bedste måde føre det videre, der er blevet os overdraget. For der er jo ikke tale om en nedlægning af filosofi-studiet: vi mister hverken meningen eller identiteten pga. sammenlægningen. Tværtimod, der er nu endnu større mulighed for at udvikle begge dele. Derfor: gå fremtiden i møde med interesse, spænding, et skævt smil, hatten på sned, og hvad der ellers hører sig til.

Billedserie fra receptionen for sammenlægningen

Af Sanne Lodahl

Hyggensnak mellem filosoffer og Idéhistorikere

Sekretaræerne for både Idéhistorie og Filosofi havde stået for arrangementet. Her er Lena og Tina fra Filosofisekretariatet.

Interesserede lyttere til en af de mange taler.

Før, imellem og efter talerne var der livlig snak blandt alle arrangementets fremmødte.

Fink i fart

Brock, Fink og Schwarz lytter til Jens Erik Christensens tale, sammen med institutlederen fra historie Anders Bøgh.

HUSK

TILMELDING TIL EKSAMEN

I perioden 1. - 17. Marts 2004 via selvbetjeningen på adressen: www.au.dk/da/uddan

Har du spørgsmål/
problemer med tilmeldingen
er du velkommen til at
kontakte

Tina Elgaard:

tlf.:

8942 2216,

email:

filte@hum.au.dk

* **Filosofisk Studenter-Kollokvium**
Forårsprogram 2004, version 1.0

10.marts:	Morten Ziethen	<i>Heidegger og den tyske idealisme</i>
17.marts:	Ulf Berthelsen	<i>Modelteoretisk semantik - om matematikken i dagligsproget og spørgsmålet om virkeligheden</i>
24.marts:	Lone Stub Petersen	<i>TBA</i>
31.marts:	Ulrik Bisgaard	<i>Den æstetiske naturerfarings genkomst</i>
14.april:	Bartholomew Ryan	<i>Kierkegaard and Lukacs</i>
21.april:	Jacob Busch	<i>Inferens til den bedste forklaring og konstruktiv empirisme</i>
28.april:	Jan Alexis Nielsen	<i>TBA</i>
5.maj:	KANT-SYMPOSIUM	<i>Praktiske oplysninger følger på opslag</i>
12.maj:	Anders Søgaard	<i>Forsvar for formal semantik</i>

* **Alle onsdage 12-14**
Bygn.328/lok.322

Flere oplysninger på www.f-s-k.dk
Henv. f-s-k@f-s-k.dk

“ What is needed is not theory”

By Jon Rostgaard Boiesen and Jacob Laurup Kristensen

The 20th and the 21st of November 2003, John McDowell visited the department to give the second Justus Hartnack-lecture, and to give a closed seminar for employees, Ph.D.-students, and others. But luckily for DOXA, he also found time to give an interview.

McDowell became well known in the philosophical establishment during the 80s on account of his articles defending his own specific form of naturalism in ethics, and direct realist position in epistemology (Most of these articles are collected in *Meaning, Knowledge, and Reality* and *Mind, Value, and Reality*). But his real breakthrough came in 1994 with the publication of *Mind and World* – a work that has become one of the most discussed philosophical books in many years, and which has been the topic of numerous articles, symposia, student papers, and courses since then. Here at the department, Steen Brock gave a course on *Mind and World* in the Spring Term of 2003.

The Beginning

DOXA began the interview with the classical question: What got you into philosophy?

“Well – come to think of it, philosophy was really something I was forced to do at first. Originally my interest wasn't philosophy but Classics, which I have been interested in from my teens, and I really wanted to read the ancient authors, not the philosophical ones. So I went and did classics in Oxford. The Classics education included a course in ancient history and philosophy – so I was forced to do philosophy. That got me interested, so I embarked on a bachelor in philosophy.”

“I got a job in Oxford without having a degree – that was possible then, which it wouldn't have been today. But I continued to work in the classics: My first work after I got my employment was a translation of and commentary on Plato's *Theaetetus*. But of course one has to be at least reasonably competent in other areas as well.”

- an interview with John McDowell

“My interest in Kant is – although he is very prevalent in *Mind and World* – only quite recent. And I must admit today that the Kant I present in *Mind and World* is Strawson’s Kant, although I missed out on Strawson during my education; the first time I met him was in connection with my job.”

The Davidsonic Boom

“Like many others who were in Oxford in the early 70s, I was very influenced by Donald Davidson (see obituary elsewhere in this issue of *DOXA*, *ed.*), who gave the John Locke-lectures in 1971, which were so to speak the foundation for the Davidsonian program through the 70s. It was a revelation! There were things to do in the philosophy of language! So in the 70s you can talk about a Davidsonian period in Oxford. In his humoristic internet-lexicon Daniel Dennett writes about a *Davidsonic boom* which is “the sound made by a research program when it hits Oxford.” (the internet address is: <http://www.blackwellpublishing.com/lexicon>, *ed.*)”

“All through the 70s I would have called myself a Davidsonian, yet in *Mind and World* I seem to

disagree a lot with Davidson. But as I also mention in *Mind and World* he has been one of my great sources of inspiration. It is really only his coherence theory of knowledge I am disagreeing with. I think it is problematic to say – as Davidson does – that experience can’t be used in epistemology. I tried to discuss it with him, but he could never really understand my conception of experience. He thought that if there were such a thing, he had already included it. He couldn’t understand why I wasn’t content with the thought that beliefs are caused. To me, if anything, it is the conception of the causal realm as brute law, the conception we get from natural science, which keeps us from seeing the world aright. Indeed, it strikes me as no more than a prejudice that causation has its home in natural science. We employ notions of causation in almost any context without the bald chainlike preconception we find in some philosophical and scientific accounts.”

Pittsburgh

“In 1986 I moved to Pittsburgh, which was in many ways quite a change. In Oxford the main way of teaching is one-to-one – which is absolutely the best way of doing philosophy, but which is very

demanding of you as a teacher. There was not really anything very interesting about the reasons for moving. I was simply tempted to try something else."

"Among my new colleagues in Pittsburgh, John Haugeland and James Conant have mattered a lot to my thinking. We had a study group together where we read the *Critique of Pure Reason* – reading it aloud for each other, and pausing for discussion whenever we came to something one of us didn't understand. Unfortunately we didn't get that far before Haugeland and Conant moved to Chicago."

"Robert Brandom has of course also had a great influence on me. The very idea that I *might* read Hegel I owe to Brandom. He was the first who made it clear to me *why* I should read Hegel. Charles Taylor was in Oxford while I was there, but he just said to anyone: "You should read the *Phenomenology of Spirit!*" – but he didn't make it clear *why* you should do it. I tried to read it back then, but I made the classical mistake of starting with the Preface! Brandom on the other hand said: Given where you are in your thinking, you should

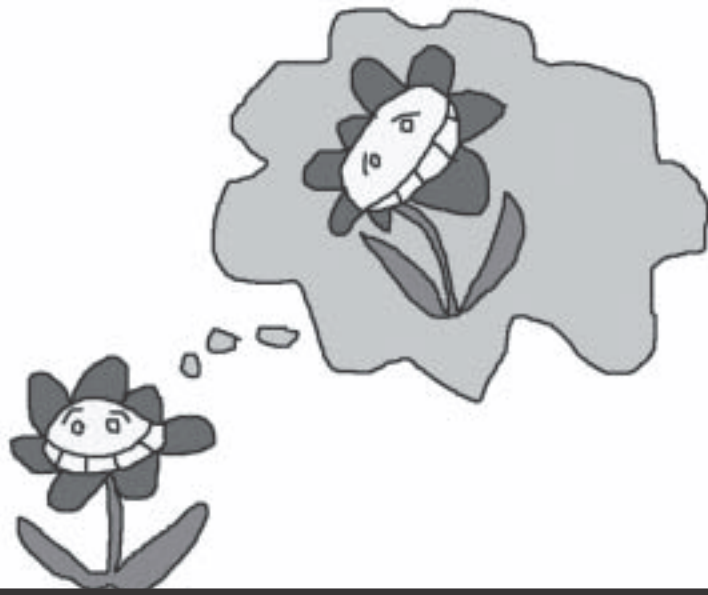
read Hegel, because you will find certain things there, that may well inspire you."

"Brandom and I did a seminar together, which he conceived of as being about *Mind and World* as well as *Making it Explicit*. Interestingly, we both seem to think that the other is taking this whole line of thinking in the wrong direction."

Wittgenstein

"Wittgenstein's way of doing philosophy is also one of my great inspirations. I tried to read *Philosophical Investigations* for the first time already as an undergraduate. But perhaps it was G. E. M. Anscombe's lectures that inspired me to go deeper into Wittgenstein."

"I am very inspired by Wittgenstein's concept of therapy – the way of looking at philosophy as a non-theoretical, even anti-theoretical enterprise. I see philosophy as a way of getting rid of problems – problems that arise because claims are made that express a forgetting. The problem of integrating mind in nature is a good example of a philosophical problem. What is needed to solve it

is not theory. The problem arises because of the scientific revolution, but what is needed to solve it, is to realise that we don't have to conceive nature as *nothing but* mathematically describable nature."

Nature, Marx and Kant

"In *Mind and World* I made use of Marx to give a picture of what such a conception of nature would be like, but of course it is a very limited and quite local use I made of Marx there. But there is a somewhat Marxian idea of diagnosis to be found. But *if* Marx is right that philosophical problems stem from distorted economic relations, then of course philosophical therapy won't do much – J. M. Bernstein makes a similar criticism in his article in *Reading McDowell*-anthology using Adorno. I don't know much about Adorno, but I think the thought of some kind of necessary *negative dialectics* is exaggerated. I think that there are philosophical problems which can be solved – or dissolved – by thinking better, that there is indeed work to do for philosophical therapy. But I agree that the idea of a purely intellectual root is a fantasy. One way in which things are not alright in capitalist societies might be that philosophical problems tend

to be more detached."

"In *Mind and World* I try to naturalise Kant, but the Kant I am trying to naturalise is Strawson's Kant. Today I think Strawson is wrong, and that maybe a naturalisation of Kant is not necessary. Perhaps the ideas that I criticised then were only true of Strawson's Kant, so Kant is not as alien to me as often thought! He is very close to giving us a useable notion of experience. What we need to have is the thought that there is no world "behind" the world of appearances as it were, and Kant – I now believe – isn't in fact putting another world behind the phenomenal world."

Ethics and Society

"My conception of ethics is really just an application of the idea of being responsive to reasons, which holds for science as well as for ethics. Indeed one finds it in all areas of study, including e.g. constitutional law and the like. In all areas, there will be these conceptions of right and wrong, which spring from simply being responsive to reasons. The idea of having such responsiveness is something we acquire through

Selected bibliography

Plato: *Theaetetus*, Transl. with notes by John McDowell, Oxford: Clarendon, 1973.

Mind and world, Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 2.ed. with a new Introduction and Postscripts, 1996.

Meaning, knowledge, and reality, Cambridge, Mass. London: Harvard University Press, 1998.

Mind, value, and reality, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1998.

On McDowell

Reading McDowell: on mind and world, edited by Nicholas Smith, London/New York: Routledge, 2002.

our upbringing, and which thus becomes something of a 'second nature' to us. This does not necessarily mean that there is an unbridgeable gap between e.g. communist second nature and western second nature. Ideally we should go on being educated all through our lives – and this was not the case in the Soviet Union."

"But with regard to society there are real life risks. Risks of both nationalism and conservatism, but these are not issues, which philosophy should be expected to solve. But in general there is further a certain risk of relativism and a risk of conservatism that come together – but they don't follow from the idea of responsiveness to reason. Proper responsiveness to reason include being perceptive to influence from outside. But this doesn't require set standards! We only have the

standards we have, having come so far as we have. Standards evolve – the upbringing goes on. I find here aspects of Hegel that line up with Rorty."

"But then again there are certain aspects in which Hegel and Rorty come apart, which have to do mainly with the question of the shape of an idea of Sellars' which I really like: The idea of 'the space of reasons', and in particular our right to reshape it. Now according to Rorty, we believe that we are better off today than we were before, whereas really we are just different. My response to this then is to emphasise that it is rather always an instance – a matter – of seeing things as they are *anyway*, i.e. as a fully objective subject matter, that these views we have are successive views of. The space of reasons has and keeps its topology *anyway*, independently."

“ Vi skal ikke blot diskutere abstrakt ”

- interview med Simon Laumann Jørgensen

Af Jon Rostgaard Boiesen

Selvom der efterhånden er gået et år siden Simon Laumann Jørgensen blev tildelt ph.d.-stipendium, har almindelig redaktionel sløvhed gjort, at det først er nu DOXA får lavet et interview med ham. Og det var på høje tid! For det første har instituttet – der jo endda i mellemtiden er ophørt med at være et institut, og er blevet en afdeling – i mellemtiden fået to nye ph.d.er, idet Carsten Fogh Nielsen og Henrik Jøker Bjerre har fået tildelt stipendier pr. 1/2 2004 – de vil blive portrætteret i kommende numre af DOXA. Og for det andet tog Simon 19/1 til New York, hvor han vil opholde sig 11 måneder i forbindelse med studier på New School University og Columbia University. Men heldigvis lykkedes det DOXA at fange ham til et interview kort tid før han tog af sted.

Simon begyndte på filosofi i 1995, blev kandidat i 2002, og ph.d.-studerende på et stipendium fra Statens Humanistiske Forskningsråd den 1/2 2003. Udover det snævert faglige, har Simon i en del år været engageret på forlaget *Philosophia*, et engagement der for nyligt resulterede i udgivelsen af antologien *Fra verden til navlen – kunsten i funktion* (bogen og receptionen i anledning af dens udgivelse er omtalt i DOXA nr. 23), hvor Simon udover at være medredaktør har skrevet

indledningen. Sammen med en række andre fra redaktionen samt Carsten Fogh Nielsen, er han i gang med at redigere en bog med titlen: *Det gode liv – mere end dig selv*, som kommer til foråret.

Begyndelsen

DOXA indledte med det klassiske spørgsmål om hvordan interessen for filosofi begyndte:

“Jeg tænkte nok at du ville spørge om det, så jeg stod og overvejede det i går over opvasken – men jeg er faktisk ikke kommet på noget svar. Men allerede fra jeg var lille har jeg været interesseret i den slags emner. Begge mine forældre er præster, og havde derfor ofte foredragsholdere hjemme i præstegården – og der sad jeg så og lyttede med.”

“I gymnasiet var jeg mest optaget af litteratur, og jeg tænkte at jeg nok ville være bedre til litteratur – men de filosofiske spørgsmål i litteraturen interesserede mig mere. Jeg har dog heller aldrig forladt litteraturen – i

1997-98 tog jeg en suppleringsuddannelse i litteratur på Københavns Universitet. Studiet derovre var noget bredere og kulturhistorisk anlagt, end det var mit indtryk, det var i Århus, med mere fokus på de sammenhænge litteraturen indgår i – sådan lidt Walther Benjamin-agtigt.”

“Jeg troede sådan set også, at jeg skulle komme til at lave noget indenfor spændingsfeltet mellem filosofi og litteratur, men jeg var ikke nok interesseret i det sprogteoretiske. Jeg synes dog der er en god sammenhæng mellem mine litterære interesser, og det jeg laver nu – og Nussbaum har jo for eksempel også skrevet en del om litteratur bl.a. i *Love's Knowledge*.”

Udland, speciale og tiden efter

“Udover mit år i København, tilbragte jeg 1999-2000 i Tübingen – hvor jeg også fulgte et kursus om tidsbegrebet i litteraturen. På filosofi fulgte jeg bl.a. Figals værk gennemgang af Gadamer's *Wahrheit und Methode*.”

“Tilbage i Danmark skrev jeg speciale med titlen *Frihed og broderskab*. Det handlede om hvordan man kan give et positivt indhold til begrebet om individuel frihed, og her trak jeg meget på Alex Honneth og Martha Nussbaum og deres idéer om

det sociale som individuel selvrealisering. Det er disse tanker jeg forsøge at gå mere i dybden med i mit Ph.d-projekt.”

“Efter specialet var jeg med til at starte en gruppe sammen med Christian Lystbæk, Christian Hansen og Anders Ølsgaard Larsen om “filosofi i praksis”. Her prøvede vi at se på hvordan vi med vores filosofiske skoling kunne diskutere hverdagsproblemer – selvrealisering, autenticitet, brug af tid, krav om lange arbejdstider i virksomheder og efterfølgende stress – og mere personlige spørgsmål som: Skal jeg gifte mig i en kirke, selvom jeg har det mærkeligt med kirken som institution? Det var meget spændende og var med til give mig nye vinkler på det jeg havde arbejdet med, og hjalp mig til at formulere mig Ph.d-projekt.”

Ph.d.-projektet

“Jeg har prøvet at få nogle af disse hverdagsproblemstillinger med i projektet. Jeg mener der bør være en større sammenhæng mellem filosofiske diskussioner om det gode liv og frihed og det liv der faktisk leves, selvom det selvfølgelig fra en filosofisk betragtning kan virke unødigt komplekst eller overfladisk og jordnært.”

“Mit projekt handler om det gode liv. Det har en moderne og liberalistisk grundtanke som udgangspunkt, som bl.a. formuleres af Martha Nussbaum: Det er det enkelte menneskes særlige måde at være på, der skal sikres. Hvordan sikrer vi så det? Som udgangspunkt benytter jeg som nævnt Nussbaum og hendes teori om *capabilities*, som er en neo-aristotelisk teori om at mennesket har visse potentialer, der skal realiseres for at et liv kan være menneskeværdigt. Her udgør Honneths begreb om anerkendelse et godt supplement. Det er tanken om socialiteten som noget positivt – at det er fællesskaber, der giver mulighed for udfoldelse af livsformer. Problemet er selvfølgelig at fællesskaber ikke blot sikrer frihed. Fællesskaber kan være yderst undertrykkende, fx når der er ulige magtforhold. Det er noget både Nussbaum og Honneth forsøger at afsløre. Honneth har et begreb om ideologisk anerkendelse. Det er en snæver eller firkantet form for anerkendelse, der fastholder én i nogle bestemte sociale roller – det kan for eksempel være anerkendelsen som en god husmor, eller den anerkendelse man kan få i en virksomhed for at arbejde urimeligt hårdt. Nussbaum beskriver ligeledes hvordan undertrykte resignerer og accepterer deres vilkår, eller internaliserer undertrykkende normer. Spørgsmålet for mig er, om disse to teorier

tilsammen er nok til sikre den enkeltes gode liv.”

“Jeg mener de begge er for tilbageholdende med at tale om hvad selvrealisering vil sige. De har svært ved at integrere både deres kritiske blik for undertrykkende sociale normer og deres indsigt i de sociale relationers positive aspekter med at det er den enkelte selv der skal vælge sin vej i livet.”

“Nogle mener at liberalisme/kommunitarismebatten er død pga. Rawls’ indoptagelse af kommunitaristiske kritikker, men måske lader det sig gøre at finde en bedre teori end de sofistikerede liberale teorier vi kender gennem de nye læsninger af Hegels Retsfilosofi.”

“Måske er problemet at Honneth og Nussbaum er skeptiske overfor at tale om social frihed som Hegel gør i Retsfilosofien. Ifølge Honneth er der hos den tidlige Hegel et anerkendelsesperspektiv, mens den sene Hegel bliver for metafysisk. Vi skal derfor passe på med begrebet om sædeligheden! Men her finder jeg et andet perspektiv hos Alan Patten, der læser Retsfilosofien som en teori om selvrealisering, således at forstå at sædeligheden både muliggør og selv udgør en form for

selvrealisering. Modspørgsmålet bliver så selvfølgelig om Pattens læsning giver mulighed for kritik af undertrykkende normer og anerkendelsesformer?"

Frihed og det gode liv

"Diskussionen af hvad det gode liv vil sige, mangler i høj grad i dag. Mange vil i dag sige, at vi skal holde os til et rent negativt defineret begreb om frihed – at ethvert forsøg på positivt at definere det ender med Gulag! Men her vil jeg følge Hegel i at sige, at vi er kommet til et tidspunkt i historien, hvor vi må tænke det gode liv i lyset af den enkeltes frie selvudfoldelse. Det Hegel tilføjer som et afgørende supplement til andre liberale teorier er netop at det gode liv må forstås i lyset af sociale forhold som fx anerkendelsesrelationer. Hvis vi lader det gode liv være helt op til den enkelte selv ender det ofte i primitive imitationer. Vi tror og hører, at vi vælger vores egen vej i livet, men vi er konforme i det vi ligner alle de andre. Vi har de samme forbrugsmønstre og arbejdstider som alle

andre, vi vælger den samme frisure som alle de andre, og får at vide at disse valg udtrykker vores frihed. Det gode liv afhænger derfor af, at vi både bliver kritiske overfor de sociale relationer og at vi ser deres muligheder."

"Udfordringen for mig er, at selv de teorier, som jeg mener er på rette vej, som Nussbaums og Honneths, ikke helt formår både at beskrive udfordringerne og mulighederne i det sociale for den menneskelige frihed. En anden udfordring for mig er, at jeg ikke blot ønsker at diskutere internt i filosofien. Vi skal ikke blot diskutere abstrakt i den forstand at det er almindelige menneskers gode liv jeg ønsker at tale om. Det er virkelig en udfordring for mig at forsøge at kombinere hverdagserfaringer med de filosofiske teorier. De teorier jeg beskæftiger mig med synes jeg dog har en åbenhed overfor "det almindelige liv," som jeg også mener er nødvendig for dette område af filosofien."

Nekrolog over Donald Davidson

Af Asbjørn Steglich-Petersen

Med Donald Davidsons død den 27. august 2003 mistede den angloamerikanske analytiske filosofi en af sine mest indflydelsesrige og originale tænkere nogensinde. Jeg havde den store fornøjelse at have Davidson som vejleder under et studieophold på UC Berkeley i 2001-2002, og vil derfor gerne sige et par ord til hans minde.

Det er svært at overvurdere Davidsons indflydelse i den analytiske filosofi siden hans første vigtige publikationer i begyndelsen af tresserne. Hvad der især er bemærkelsesværdigt, særligt i en moderne kontekst, hvor de fleste professionelle filosoffer er ganske specialiserede, er bredden af de filosofiske områder, Davidson har påvirket, og den systematik og enhed, der trods dette kendetegner hans filosofi. Davidson har øvet afgørende indflydelse på den analytiske sprogfilosofi, bevidsthedsfilosofi, handlingsteori, epistemologi, metafysik og rationalitetsteori, og hans tanker udvikles og udnyttes stadigt i en lang række mere perifere (dvs. ikke-filosofiske) felter, såsom litteraturvidenskab og økonomi. Især to metodologiske ledemotiver gør sig gældende i Davidsons filosofi og sammenbinder den til en enhed. Det første angår den centrale rolle som betingelserne for *fortolkning* af sproglig adfærd spiller for en forståelse af så forskellige fænomener som mentale tilstande, vores epistemiske status, handlinger og sproglig mening. Det andet angår den specifikke form for *teoridannelse*, der ifølge Davidson er involveret i sådanne fortolkningssituationer. Disse to basale ledemotiver i Davidsons filosofi kan ses som en kombination af tankegods hentet fra især to filosoffer, der på

afgørende vis påvirkede Davidsons udvikling, nemlig Quine, der var Davidsons lærer og Ph.d. vejleder på Harvard, og Alfred Tarski, der var ansat på UC Berkeley i nærheden af Stanford, hvor Davidson var ansat i de første atten år af sin karriere. Hos Davidson udvikles tankerne imidlertid på en ganske overrumplende og original måde. Tanken om at sproglig mening ikke kan være andet og mere end det, der er tilgængeligt for en fortolker af sproglig *adfærd* er naturligvis inspireret af Quines *Word and Object* fra 1960, som Davidson havde lejlighed til at studere inden dens udgivelse under Quines ophold på Stanford sidst i halvtredserne. Hvad der er vigtigt at forstå er imidlertid, at sprogfilosofien (selv ikke Quine!) på det tidspunkt endnu ikke havde et klart begreb om, hvad det vil sige at give en *teoretisk* beskrivelse af sproglig mening. Davidson så en potentiel model for et sådant begreb i Tarskis teori om *sandhed*. Dette skulle vise sig at være en opdagelse, der ændrede sprogfilosofien fundamentalt. Ifølge Davidson skal en meningsteori for en bestemt sprogbruger konstrueres som en *sandhedsteori*, der for hver af sprogbrugerens sætninger giver en teorem, der specificerer sætningens sandhedsbetingelser i fortolkerens sprog (metasproget). Denne udnyttelse af Tarskis sandhedsbegreb åbnede op for et kæmpe forklaringspotentiale. I første omgang var Davidson især tiltrukket af tanken om, at sandhedsmodellen undgik tidligere tiders tunge meningsmetafysik og kunne give en simpel matematisk forklaring af sproglig kompositionalitet, men mere overraskende konsekvenser skulle snart følge. Hvis sproglige ytringer fortolkes via tilskrivelsen

af sandhedsbetingelser, vil indgangen til et sprog bestå i at fortolke taleren som havende en ganske bestemt attitude overfor sine egne sætninger, nemlig den attitude at betragte dem som *sande*. Sproglig fortolkning er dermed ét fedt med tilskrivelsen af *beliefs*. Men ikke nok med det. Hvis vi skal have en chance for at fortolke nogens sætninger (eller *beliefs*), er vi tvunget til at vælge en fortolkning, der også fra fortolkerens perspektiv konstruerer disse sætninger som sande (*the principle of charity*). Hvis dette er tilfældet vil en række ting følge: Det bliver svært at give mening til tanken om radikalt forskellige begrebslige skemaer; det bliver svært at forstå den skeptiske påstand, at alle vores overbevisninger kunne være falske, og meget meget mere. Det var også disse tanker, der senere ledte filosoffer som Daniel Dennett og senere Robert Brandom til at anskue beskrivelsen af adfærd med psykologiske begreber som en essentielt *normativ* aktivitet.

Donald Davidson (1917-2003)

Sådanne bemærkelsesværdige akademiske bedrifter vil for mange være ensbetydende med en udefra set kedelig tilværelse bag skrivepulten, men dette er ingenlunde tilfældet med Davidson, der selv fra et ikke-filosofisk perspektiv må siges at have levet et rigt og beundringsværdigt liv. I de unge år på Harvard – finansieret af en gruppe stenrige børsmæglere fra New York – var Davidson især optaget af litteratur og klassisk filologi. Han var efter sigende en vidensgerrig, nærmest glubsk studerende, der arbejdede efter det princip aldrig at følge undervisning i et fag, han

skulle eksamineres i, simpelthen for at få tid til flere andre fag. Davidson fulgte for eksempel aldrig logikundervisning i sine år som *undergrad*. De første år som Ph.d. studerende ændredes Davidsons syn på filosofien sig markant. Den afgørende begivenhed indtraf ifølge eget udsagn med et seminar om den logiske positivisme forestået af Quine. Indtil dette punkt havde Davidson anset filosofien som en beskæftigelse

med ikke alt for klare sandhedskriterier, men i Quines undervisning opdagede han en måde at være seriøs om filosofiens påstande på, der skulle præge ham lige siden. Davidson afbrød i 1942 sin uddannelse og tjente tre år i den amerikanske flåde med en ganske særpregt stillingsbetegnelse. Davidson viste sig at have et særligt talent for at skelne allierede krigsfly i høj fart og fra underlige vinkler fra fjendens fly og udviklede sammen med en af flådens psykologer

en metode til at undervise kanonmænd i dette, så man undgik for mange tab som følge af det, der med et aktuelt begreb benævnes "friendly fire". Davidson uddannede sig også til pilot i disse år, hvad der skulle vise sig at blive en livslang interesse. Herefter var det tid til at blive seriøs med filosofien. Karrieren var alt andet end lovende efter at have mistet tre år, så tingene skulle afsluttes i en fart. Dette er en del af baggrunden for, at Davidson valgte at skrive sin Ph.d. afhandling om Platons *Philebus*, hvad der i dag ofte vækker nogen undren når de senere udgivelsestemaer tages i betragtning, men det var effektivt (citat: *what I wrote in my dissertation is*

quite dull) og efter bare to år var doktorgraden i hus (1949). Efter en kortvarig ansættelse på Queens College i New York rejste Davidson til Californien og blev professor på det dengang relativt undseeligt filosofi institut på Stanford. Her blev han i atten år, der på afgørende vis formede både Davidsons tænkning og Stanford som et vigtigt filosofisk forskningscenter. Det er bemærkelsesværdigt at han de første tretten år af denne periode udgivelsesmæssigt er en nærmest usynlig filosof. Det blev kun til sporadiske udgivelser, ofte i samarbejde med andre (især Patrick Suppes) og uden en overordnet tematisk tråd. Men det var langt fra passive år. Dette kan især ses på den perlerække af tidens store filosoffer, der kom til Stanford på Davidsons foranledning og med hvem der blev knyttet livsvarige bånd (Michael Dummett, Gilbert Ryle, Rudolf Carnap, Peter Strawson, Elisabeth Anscombe, David Pears, Stuart Hampshire, Paul Grice, J.L. Austin, Dagfinn Føllesdal og mange flere), og den gruppe Ph.d. studerende, som blev store under Davidsons vejledning (især Dan Dennett og John Wallace med hvem Davidson udviklede mange af sine tanker om henholdsvis handlinger og sprog). Davidson var således 46 år, før han i 1963 fik sit udgivelsesmæssige gennembrud med artiklen *Actions, Reasons and Causes*. Herefter gik det imidlertid stærkt. Inden for de næste ti år udgives de fleste af de indflydelsesrige artikler, der kom til at definere Davidsons program (*Truth and Meaning, Mental Events, Radical Interpretation* og *On the Very Idea of a Conceptual Scheme* blot for at nævne nogle af de vigtigste). Og så lå verden åben. Fra '69 og op igennem halvfjerdserne var Davidson tilknyttet først Princeton og derefter Rockefeller universitetet i Chicago, indtil han i 1981 blev professor på UC Berkeley, hvor han blev og arbejdede til sin død.

At være til vejledning hos Davidson kunne ofte være en ganske intens oplevelse. Ofte blev man overrasket over, hvor ydmyg Davidson var med

hensyn til sine egne konklusioner. Selv med et stort og veludviklet filosofisk program bag sig, var han i diskussion mere end villig, nærmest ivrig efter at sætte spørgsmålstegn ved sine teorier. Dette gav en fascinerende fornemmelse af at være med, når tankerne tænkes. Især som europæisk studerende mærkede man Davidsons generøsitet og ivrighed. Davidsons tænkning er gennem tiden, måske særligt i en kontinental kontekst, blevet forstået og appliceret på de mest usandsynlige måder, og Davidson var derfor meget optaget af, hvordan hans tanker blev opfattet i den gamle verden. Ofte kunne man opleve at blive udspurgt om, hvordan man fortolkede forskellige tekster og påstande, ikke for at blive rettet, men simpelthen fordi det interesserede ham. Denne åbne måde at filosofere på gav også til tider et meget jordnært indblik i baggrunden for store filosofiske diskussioner; for eksempel indrømmede Davidson under et møde – efter at være stoppet midt i en forklaring og en lang tænkepause – at han trods ihærdige forsøg aldrig havde været i stand til at give nogen klar mening til Dummetts meningsteori. Om dette taler imod Dummett eller Davidson kan man jo tænke over, men det er i hvert tilfælde intet under, at de er uenige.

Selvom vi med Davidsons død har mistet en stor og original tænkner, er der ingen grund til at antage, at hans indflydelse på den moderne filosofi er et overstået kapitel. Snarere tværtimod. Aldrig før er der blevet udgivet så megen litteratur om Davidsons forfatterskab som nu, og hans arbejde gør sig stadig stærkt gældende hos indflydelsesrige filosoffer indenfor mange forskellige felter. Det tredje bind af Davidsons artikler og papirer udkom sidste år, og der er to mere i vente.

Når alt kommer til alt er der vel kun én ting at sige: Respekt!

Praktik på kandidatuddannelsen

- en studievejleders guide

af Sarah Barfoed

Som det ser ud i dag har man som filosofistuderende én mulighed for at komme i praktik, nemlig ved at vælge den etfaglige kandidatuddannelse. Det vil sige: hvis man læser filosofi i tre år, hvorefter man bliver bachelor, og derefter vælger den etfaglige kandidatlinie (linie B). Hvis man altså godt ville læse et sidefag eller et suppleringsfag har man i dag ikke mulighed for at komme i praktik også. Sådan bliver det ikke ved med at være. Vi er ved at lave nye studieordninger, som skal indeholde flere muligheder for praktik.

Men måske er der også andre muligheder i den nuværende studieordning: hvis man fx læser filosofi og suppleringsfag på bacheloruddannelsen, så skal man på kandidatdelen til eksamen i to emneprøver og to disciplinprøver. I den situation kunne man jo overveje, om man vil prøve at søge studienævnet om at meritoverføre et halvt praktikforløb til emneprøve 2. Der er endnu ikke præcedens for det, men det kunne der jo komme.

Men hvorfor skulle man dog gøre det? Fordi praktik er en rigtig god måde at udfordre sine faglige evner og kompetencer på. Fordi man lærer – inden man skal ud at søge job – hvad det er, man også kan som cand.mag. i filosofi. Fordi det giver en fantastisk god mulighed for at skabe forbindelser og netværk med mennesker, som senere kan hjælpe med at finde arbejde. Fordi det er sundt at perspektivere filosofien – også inden man bliver tvunget til det i en arbejdssituation.

Over julen har jeg bedt tidligere studerende fortælle om deres erfaringer med at være i praktik. Og det er nogle meget begejstrede tilbagemeldinger, jeg har fået. Alle har haft nogle fantastiske oplevelser, også dem, der synes praktikken var den mindst inspirerende del af deres uddannelse, inden de kom af sted. Deres erfaringer bliver samlet i en praktikvejledning i løbet af foråret, som kan hentes på studievejledningen eller downloades. Meningen er at der senere skal komme en lille idébank på nettet, så man kan få inspiration til at komme af sted.

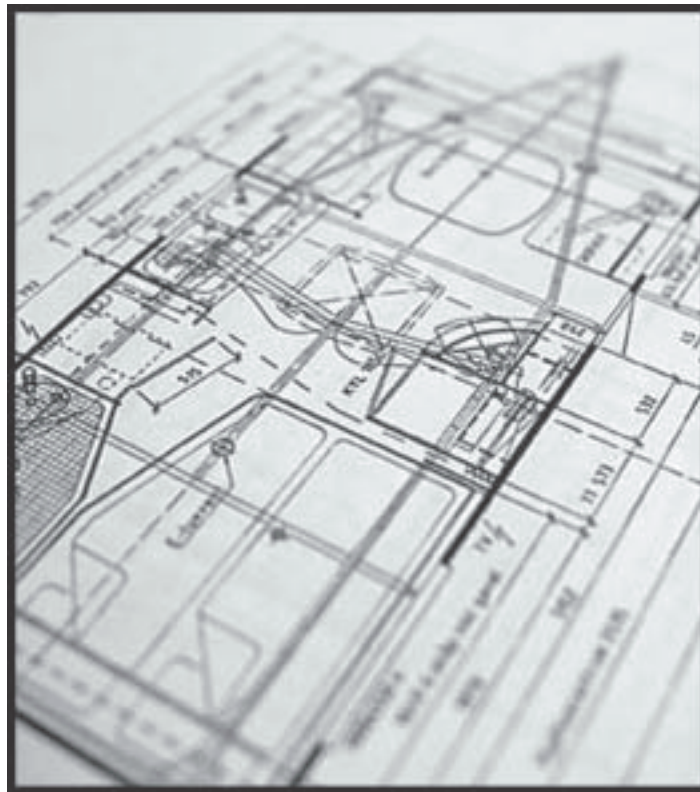
Rent praktisk er det egentlig ganske simpelt at komme i praktik. Man skal finde et sted, man kan være, lave en aftale med dem, og så skal det godkendes på instituttet (dvs. af studienævnet). Og studienævnet godkender mange forskellige steder, man behøver ikke have med undervisning at gøre, men det er selvsagt også en mulighed.

Det handler altså om at få ideen, og så kontakte stedet. Hvis man i forvejen kender nogen er det sikkert nemmere, men mange steder vil de jo ikke kimse af ekstra (gratis) arbejdskraft i fire måneder. Man skal også have en vejleder her på instituttet, og man skal afslutte forløbet med en mundtlig eksamen på baggrund af en skriftlig rapport. De fleste har virkelig gode erfaringer med denne eksamen som afslutning på hele forløbet. Kravene til praktik er, at man arbejder fuld tid i mindst fire måneder, at man udarbejder en rapport, og at praktikstedet godkendes på forhånd af

studienævnet.

En anden vigtig ting er, hvornår man kommer i praktik. Ifølge studieordningen skal man på B-linien til eksamen i disciplinprøve 2 først, derefter afleverer man speciale, og først derefter skal man i praktik og aflevere en fri skriftlig opgave (prøven i særligt studeret disciplin). Der er mange, der undrer sig over denne rækkefølge, og der er en del, der søger om dispensation fra den. Men: der er en god grund til den, og ifølge dem, der har afsluttet deres uddannelse med praktik en *rigtig* god grund. Praktikken kan nemlig udgøre en *overgang* fra det teoretiske studie til det praktiske arbejde, vi skal bruge resten af vores liv på. Og det er en overgang, som mange finder vanskelig. Ved at skubbe den ind i praktikken, har man mulighed for en helt

unik overgang, idet situationen er beskyttet på en hel anden måde, end når man er reelt ansat. Man udfylder en masse funktioner på stedet, har ansvar og opgaver – men man er også i en læringssituation, som betyder, at man kan begå fejl, være usikker og spørge om hjælp på en helt anden måde, end når man er "rigtigt" ansat.

En af dem, der har været i praktik anbefaler også, at man afslutter sin uddannelse med at være i praktik, fordi man så kan træde til, hvis de tilbyder én arbejde bagefter. En anden, der har været i praktik har netop fået arbejde på sit praktiksted.

Og hvis de ikke har mulighed lige på det sted, man nu er, så kender de måske nogle andre i samme branche, eller i forbindelse med branchen, som mangler en nyuddannet med erfaringer. For det er jo netop lidt vores problem: når vi er nyuddannet har vi endnu ikke erfaringer, men det prioriterer man temmelig højt på arbejdsmarkedet. Praktikken er en mulighed for at få erfaringer med at arbejde som uddannet, allerede inden man er færdig.

Hvis det skulle være forbigået **n o g e n s** opmærksomhed, så er jeg en varm fortaler for praktik. På det humanistiske fakultet generelt er vi blevet meget mere opmærksomme på, hvor vigtigt det er, at begynde at tænke på erhvervsmuligheder i løbet af studiet – dvs. inden specialet afleveres! Vi prøver at finde forskellige måder at imødegå de problemer, der møder mange færdiguddannede humanister: at vi ikke ved præcist, hvad det er, vi er gode til (når vi ikke længere skal aflevere skriftlige opgaver eller holde oplæg), at vi ikke ved, hvor vi kan finde arbejde, og at mange ikke ved, at de har brug for vores arbejdskraft. En af måderne at løse de problemer på, kan være at komme i praktik. Det er ikke løsningen for alle, og det er formentlig ikke gjort med det, men det er et rigtig godt skridt op vejen.

Praktik på kandidatuddannelsen

- rapport fra skyttegraven

Af Jes Harfeld

Jeg begyndte faktisk allerede mit arbejde som ekstern underviser i etik på Bioanalytikeruddannelsen¹ i Århus i foråret 2002. Jeg blev fra starten af taget rigtig godt imod af ledelsen og de andre undervisere. Men det var af og til utrolig svært at hitte hoved og hale i skolens ønske med mig og faget *Etik og sundhedspsykologi*. Alle andre undervisere på uddannelsen var cand.scient'er og der var ikke en overordnet humanistisk (for slet ikke at tale om filosofisk) tankegang bag uddannelsen. På den ene side gav dette mig megen råderum for at udvikle mine egne ideer og metoder, men samtidig var det svært for mig klart at se formålene med faget og helt finde ud af, hvor jeg passede ind i uddannelsesforløbet. Så da jeg så chancen for, via mit filosofistudie, at lave en gennemgribende undersøgelse og strukturering af 'etik og sundhedspsykologis' plads i bioanalytikeruddannelsen, måtte jeg slå til.

Min målbeskrivelse, som jeg indleverede til min vejleder Morten Raffnsøe-Møller, lød således:

Målet for praktikken er at fremstille og tilrettelægge en grundstruktur for undervisningen i etik på Bioanalytikeruddannelsen.

Morten sagde: "Go for it!", og jeg forelagde dette projekt for Bioanalytikeruddannelsen. Her var de med det samme med på ideen, og indså sikkert også at dette var chancen for at få en "gratis-medarbejder" i et halvt års tid.

Mit hovedarbejdsområde var i det forløbne semester tilrettelæggelsen og udførelsen af et undervisningsforløb i etik og sundhedspsykologi

for de tre semesterhold på S2 (dvs. 2. semester).

Jeg delte mit praktikprojekt op i flere forskellige faser: Det pædagogiske, det materialemæssige og studieordningen. Jeg havde jo som sagt forholdsvis frie hænder, men måtte dog holde mig til, at der til faget kun var afsat otte timers holdundervisning til hvert hold og én fælles forelæsning.

I det pædagogiske gik min hovedproblematik på, hvorledes man bedst formidler etiske/humanistiske teorier til en gruppe studerende, hvis fag for langt størstedelen er ekstrem naturvidenskabelige. Jeg endte med et udkast til en meget kort introduktion til etik opfulgt af eksempler, som relaterer til bioanalytikerfaget. På den måde blev forståelsesniveauet bedre og samtidig gav faget mening for de studerende som relevant i forhold til deres uddannelse.

Materiale og litteraturmæssigt rendte jeg til dels hovedet ind i en mur til at starte med. Langt det meste litteratur, som jeg fandt var enten for omfattende i forhold til kurssets længde, for svært i forhold til de studerendes niveau (f.eks. for meget engelsk tekst) eller simpelthen for dårligt formidlet. Jeg endte dog med at oprette et lille etikbibliotek, hvori der indgår tekstmateriale fra Etisk Råd, gymnasiale filosofigrundbøger samt nogle af de klarest formidlede tekster af danske filosoffer. Derudover skrev jeg selv en lille introduktion til faget, som skulle klargøre feltet for de studerende, således at de ikke var helt "blanke" den første dag, hvor de møder op.

Studieordningsmæssigt arbejdede jeg i et samspil med souschefen på uddannelsen, omkring hvorledes den specifikke udformning skulle være. Jeg skulle dække et bestemt antal ECTS point og faget måtte være de nævnte antal timer. Jeg forsøgte, at skrue en studieordning sammen, som jeg mente både var realistisk og god. Mit forslag til studieordningen blev: 1) Introduktion til etisk teoridannelse (pligtetik, nytteetik og dydsetik) 2) gennemgang af cases, hvori minimum tre emner fra følgende liste skal indgå: Tavshedspligt, organdonation, præimplantationsdiagnostik, screening, autonomi, genetisk diagnostik, biobanker.

Hvorledes den endelige udformning bliver er endnu uvist, men jeg har fået meget gode tilbagemeldinger omkring mit forslag og forestiller mig det i stor stil gengivet i den kommende studieordning.

Det har været virkeligt spændende at være på Bioanalytikeruddannelsen.

Jeg har haft mulighed for at arbejde som ekstern underviser i etik på en videregående uddannelse. Jeg har formidlet min filosofiske viden til såvel studerende som ledelse på uddannelsen. Jeg har lavet udredningsarbejde i forhold til litteratursøgning og etisk teoriers relatering til bioanalytikerfaget (jeg var blandt andet ude og følge en uddannet bioanalytiker på en hel dagsvagt). Jeg har arbejdet med såvel ren filosofi/etik som med filosofi/etik i forhold til kommunikation og tværkulturelle emner.

Ud over at jeg på dette semester levede op til de generelle krav i studieordningen og dermed bestået en eksamen, så mener jeg også, at jeg

personligt har fået utrolig meget ud af praktikken. Jeg har fået en mangfoldig ballast med mig, som, jeg er sikker på, vil sætte mig i stand til bedre at klare mig senere hen. Jeg har arbejdet individuelt, jeg har arbejdet i grupper, jeg har arbejdet projektorienteret og efter skemaer. Jeg har allerede nu fået erfaringer, som jeg ellers først ville have kunne oparbejde senere. Jeg er af den sikre

overbevisning, at praktikken på Bioanalytikeruddannelsen har givet mig mange kompetencer, som jeg vil kunne bruge senere i forhold til arbejdsmarkedet. Ikke kun rent samarbejds-mæssigt (selvom der har været meget der), men også i forhold til filosofien, hvor jeg for første gang har oplevet at arbejde "professionelt" med mit fag. Det er en helt anden verden i forhold til det arbejde, som jeg udfører på instituttet. At skulle ud og kommunikere filosofien ud til andre, som ikke er "internt i filosofiverdenen" i forvejen, giver nogle helt nye overvejelser om tilgangen til stoffet.

Men jeg er bestemt ikke den eneste, som har fået noget ud af praktikperioden. Jeg har gjort markante indgreb i, hvorledes etikundervisningen og etik som fag fremstår bioanalytikeruddannelsen, og etik står som et væsentligt styrket fag både hos de studerende, hos ledelsen og hos de andre undervisere.

Jeg er for øvrigt stadigvæk ansat på Bioanalytikeruddannelsen – og nyder det.

¹ 3½-årig videregående uddannelse, som er kommet ud af en omstrukturering af laborantuddannelsen.

Genl. Amtz: Fahnä (1927)

Praktik ved Aralsøen

Af Henrik Jøker Bjerre

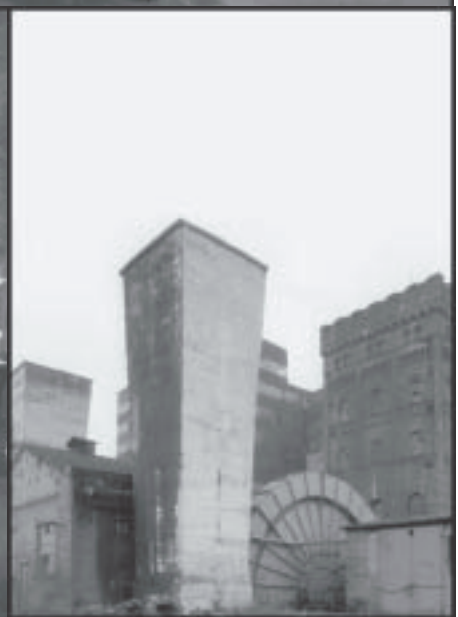
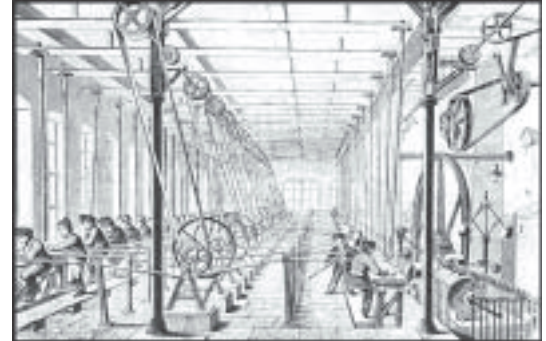
I juli måned 1998 drog Deres hjemvendte på et halvt års praktikophold ved Aralsøen i Kazakhstan. Opholdet blev godkendt som praktik ved Institut for Filosofi med fiskeriprojektet "Fra Kattegat til Aralsøen" som arbejdspladsen – seks måneders udstationering i centralasien. Jeg havde tre år tidligere været med til at opstarte et dansk NGO-projekt til genoprettelse af fiskeriet på den stolte sø, der siden 1960'erne havde mistet 2/3 af sit vand og samtlige sine oprindelige arter (pga. tilsaltning). Sagen var, at der var en skrubbe i søen, som sovjetiske biologer havde sat ud i halvfjerdsenerne, da konsekvenserne af det gigantiske tyveri af vand var ved at tegne sig, og nu var den blevet stærk nok til at kunne blive grundlaget for et organiseret fiskeri. Fiskerne ved søen havde bare ingenting, udover skægget i postkassen. Ingen garn, ingen organisation (fiskeriet ophørte i 1975, og Moskva blev en hovedstad i et naboland i 1991), og intet kendskab til saltvandsfisk. Derfor kom et dansk-kazakhisk fisker-til-fisker projekt op at stå, med støtte fra Danida. Tre rejser i ferierne og masser af møder og diskussioner var gået forud, og jeg havde efterhånden besluttet mig for at bruge et udlandsophold på noget "virkeligt" – i stedet for f.eks. at tage til New York og forsøge at finde Paul Auster i en boghandel (hvilket var min første idé). Efter et par konsultationer hos Steen Wackerhausen, der dengang sad inde med det fornødne stempel, blev vi enige om at det gav god mening for en filosofistuderende at forsøge at formilde idéer og engagement mellem de kazakhiske fiskere og et hold af danske

udsendinge, der i løbet af efteråret kom til Aralsk med hvert deres speciale for at introducere nye måder at håndtere ting som regnskabsføring, demokratiske græsrodsorganisationer, skrubbegarn, salt-måling og emballering af frosne fisk. Jeg blev *go betweener* og med tiden tolk, og den, der kunne forklare danskerne, hvordan de skulle fordele et kogt fårehovede, og kazakherne, hvorfor disse halsstarrige vesterlændinge altid holdt så indædt på deres principper.

Det blev til et halvt år med assalam aleikum og kameler og steppeulve og russiske bade og gammelkommunister i en lang række af identiske borgmesterkontorer. Projektet lykkedes. Vi fik skabt en varig kontakt mellem de to grupper af fiskere, og der blev stiftet en ny NGO i Aralsk, som efter et par år nåede op på 1.000 medlemmer (i en region med 65.000 indbyggere). En masse fiskere blev organiseret i nye kooperativer, der trådte i stedet for de gamle sovkhos- og kolkhos systemer, og fangsterne af fisk fra Aralsøen steg fra 0 i 1995 til ca. 1.000 tons sidste år. Det er vel det, der hedder en positiv oplevelse. Og så har arbejdet i dette projekt betydet, at jeg har haft et netværk, både under og efter studierne, hvor der af og til er faldet en hyre af til at rejse ud og fordele nogle garn eller være guide for et tv-hold. Det er ikke helt så enkelt at definere, hvad et halvt år ved Aralsøen mere direkte kan komme til at betyde for en filosofis forståelse for *filosofi*. Men med fare for at lyde gammelklog mener jeg stadig, at der i et sådant tillæg til den rent akademiske træning

ligger en skærpelse af evnen til at opfatte de filosofiske problemers realitet. En mulighed for at skære lidt væk i den tåge, der omgiver de fleste filosofistuderende i de første år. "Men hvordan hænger det, jeg læser, sammen med verden udenfor?" Det var ikke etnografi og virksomhedsetik, jeg tænkte på, når jeg rumlede udover steppen i en jeep sammen med mine kolleger og venner. Det var tavsheden i Tractatus. Det er ikke nødvendigvis på et studerekammer forståelsen af et filosofisk problem træder frem af skyen.

Doxa

DOXA afslører !!!

DOXAs udsendte medarbejder finder Bentham i skab !

Danmark lammet !!!

Forældre i chok !!!

Familie sværger hævn !!!

Superveninde egenskaber

Hvordan det kan ses, at en opgave blev skrevet om natten før den skulle afleveres: - om problemet men ej om dets løsning...

Af Sanne Lodahl

Det er nat, det er sent. Du er efterhånden gået fra almindelig tidsregning til den eksamensperodespecifikke: antal sider pr time – og da 3 sider pr time absolut ikke er optimalt, ser det sort ud. Du har for længst opgivet at få opgaven læst igennem igen, og du har gennem alle 8 sider ignoreret Words sirlige røde zigzagstreger under de fleste af dine ord .

folkeskolen, og siden har modelleret den til din helt egen udgave af samme, så kan det være farligt at stole på dine fingres formåen. Specielt har jeg lagt mærke til, at det giver særligt bonus, når jeg overfører citater fra deres oprindelsessted til det ønskede dokument.

Jeg hakker altid derudaf, mine øjne fæstnede på citatet og mine fingre eneherkere over den tekst, der kommer ud i den anden ende. Bagefter, når jeg

Hvis du er én af dem, der aldrig læser dine opgaver igen, efter du, 2 minutter over tid, har smidt den på sekretariatet, og du haster videre til vigtigere opgaver (som fx endnu en gang at finde ud af, at du ikke kan tåle en flaske snaps, når du intet har spist den dag...) så er der her en lille forsmag på, hvad din lærer, og din censor, skal slæbes igennem, når de, først forventningsfulde, senere hovedrystende, læser din opgave... I hvert fald mht. stavfejlene.

Syv - Tifingersystemet

Hvis du, ligesom jeg, har lært dit tifingersystem i

tjekker resultatet, ligner det absolut ikke det, det burde. Fejlene retter jeg altid hurtigt – det er jo ikke de rigtige ord. Men denne gang har jeg valgt, at nogle af disse multietniske ord, der alt for ofte smides ud med badevandet, denne gang skal komme til deres ret:

(ordene stammer fra det engelske, men forklares på dansk)

Pepiphenomenal: giv et boost til fænomenalismen og konvertér til denne, spændende afart. Bruges tit af folk på speed eller dampbørn. (af epiphenomenal)

Pissible: om alt du er rede til at lade vandet på.
(af possible)

Physicalust: om det at begære det fysiske, lidt ligesom hedonisme bare kun rettet mod det fysiske. - Også lidt mere in end hedonisme.

Explanatofu: vegetarmad som skal forklares, før du tør spise det.

Cusal Laz: Kendt og berygtet filosof/sørøver, som røvede sig selv væk fra historien og er derfor til stadighed aldrig er set på pensumlisterne til filosofihistorie. (kommer af causal laws)

Ism't: ligesom isn't, bare når du er forkølet. Kan også bruges i enden på en isme, du ikke mener har ret, fx Idealism't. (af isn't)

Dausal: Demi kausal. Forsøg på at spise din kage men også have den fra filosofiens side; dette er svaret på mind-body problemet. Det er kausalitet, bare ikke lige når det gælder særlige mentale egenskaber. Hertil følger også regelen om Dausal Exclusion. (af Causal)

Sat Urns Fringe: Behøver jeg overhovedet at forklare?

(det er faktisk ikke en stavefejl men den elektroniske, engelske ordbogs forsøg på at få noget nyt og spændende ud af Saturns ringe)

Pitside: når man virkelig sviner en filosof til, sætter man ham herud. (af outside)

Sucvenient: Den dårlige form for supervenience, der aldrig rigtig har slået igennem. Sucvenience-tesen siger: Nødvendigvis. For hvert x og enhver egenskab F i A, hvis x har F, så eksisterer der en egenskab G i B således at det bare er sådan. Basta! (af subvenient)

Ubervenience: den supervenience der troede den var noget, men blev mobbet ud af de andre supervenience-typer og nu lever i en grotte et sted, hvor den nyligt har skrevet en fascistisk bog som den planlægger at bruge til at overtage verdensmagten med. (af Supervenience)

Bananitet: om en entitet der med metafysisk nødvendighed er banangul. Kan også bruges om noget, der med nomologisk sikkerhed går bananas, fx "Sanne drikker en liter pærecider" eller med logisk nødvendighed: "vi laver en børnetime med frugter som hovedpersoner". (af banalitet)

Unintelligible: I kender sikkert typen. Så vidt jeg husker, var der ca. 200 på mit gymnasium. Ordet blev faktisk overvejet af Spice Girls som alternativt bandnavn. Gad vide hvorfor de ikke valgte det i stedet? (af unintelligible)

Superveninde egenskaber

Men tror slet ikke den hellige grav er velforvaret, når du trykker på det blå v's redning med rystende cursor, for, som de fleste nok allerede har erfaret, så kan den almindelige danskordbog eller engelskordbog ikke hjælpe meget til, når det gælder filosofiske begreber. Specielt ikke når de rask væk bliver fordansket og brugt med den engelske ordlyd stadigt hængende tilbage som lugten fra mølkugler. For eksempel, for at nævne et lille udvalg af lettere uforståelige rettelser fra den danske ordbog, så anerkendes Terence Horgan ikke, men bliver gang på gang foreslået rettet til Hogan - hvem end det så skulle være (og hvorfor har han fået plads i ordbogen, når Horgan ikke har?) Måske er det et tegn til, at Horgan skal tage sig sammen, løfte nogle jern, blive ca. 3 meter høj og få lange, blonde lokker. Jeg forstår det i hvert fald ikke. Den engelske ordbog er heller ikke så glad for ham, og foreslår Organ i stedet. Heller ikke den løsning kan Terence Horgan være helt glad for.

Intra- verden og Inter- verden er heller ikke begreber, der får den danske ordbogs accept. Her må vi nøjes med Intro- verdner og Intern- verdner. Måske kan Intern-verden bruges i samme sammenhæng som Inter- verden, med lidt god vilje i så fald - men det går ligesom ikke helt med Intro- verden. Det begreb kan langt lettere bruges i de

sammenhænge, hvor en eller anden sprød filosof finder på en ny, mulig verden - hvori netop hans eller hendes teori kan påvises. Hvad kan vi lære af det? Tja, måske at vi skal opgive den svage supervenience...

Men altså, i hvert fald kan den elektroniske ordbog bruges til at rette vores reelle stavfejl ikke? Jo, bare ordene ikke er for svære. Jeg havde fx været lidt for hurtig på tasterne, og havde fået 'supervenierende' til den lette forkortelse: 'supervenierende'. Til forskel fra 'supervenierende' havde den elektroniske, danske ordbog dog adskillige forslag til rettelser af den lidt korte version af ordet. Tre styks kunne det blive til, så er det bare at vælge og vrage mellem: superventende, supervendende eller superveninde.

Og så lige til sidst, så synes den elektroniske ordbog at have personlige problemer med 'fysikalist', idet den synes at nægte dennes eksistens, og oveni, fuldstændigt skruppelløst, at foreslå ord, der tydeligvis aldrig har været brugt i det danske sprog. Hvad er i den sammenhæng en fysikblister, og på hvilken måde er fysikalvist forskellig fra denne?

(Den er god nok, prøv selv. Sågar bliver 'fysiklisten' til 'fysikblisten')

ADVARSEL !

Til de svage sjæle, der mener, at ting fra fælleslokalet/fredagsbarslokalet og Ringgadebiblioteket, passer bedre hjemme hos dem selv end på deres rette plads: Tænk dig lige om igen!

I løbet af sidste semester blev adskillige bøger stjålet fra læsepladser i Ringgadebiblioteket, private bøger, som studerende har medbragt for at kunne arbejde med deres studium på instituttet. Disse studerende har hverken et overflod af midler til at skaffe sig nye bøger på din bekostning, ej heller er de skyld i din forbrydelse – om de bøger står hjemme i ejerens hjem eller på dennes læseplads er tyveri stadig tyveri. Det er næsten unødvendigt, at påpege at de stjalne bøger er savnede, og at din forbrydelse forvolder skade på dine medstuderende og dermed på din arbejdsplads.

Ligeledes skal raneriet af forskellige objekter i fælleslokalet ophøre. De hyggelige omgivelser nogle engagerede individer har forsøgt at skabe ved hjælp af planter, lamper, fri brug af kaffemaskine og elkedel - og ikke mindst kaffe ad libitum, har i løbet af sidste semester vist sig at være noget nær spild at engagement og midler. Det skal igen her understreges, at selvom møbler og andet ikke synes at tilhøre noget enkelt individ, så ER fjernelse af disse tyveri. Fordi midler til rummet er donationer fra fredagsbaren, som i forvejen ikke har mange penge at give ud af, er der nu ikke mere mulighed for at supplere til erstattelse af de ting, du har stjålet. Samtidig har dine gerninger fjernet lysten hos dem, der før havde lyst til at skabe et hyggeligt miljø til dig og dine medstuderende.

I tilfælde af, at raneriet fortsætter, vil fælleslokalet blive låst af, og i bedste fald kun åbnet i forbindelse med fredagsbaren.

Hvis det forholder sig sådan, at du ikke har penge til dagen og vejen og virkelig behøver en ny elkedel, så vær så rar at henvende dig til mig næste gang, så skal jeg ud af egen lomme spæde til til din nye elkedel. Men lad være med at ødelægge miljøet for mange ved at hindre dem i at koge vand til deres the.

Det er muligt at få hjælp til dit problem på andre og bedre måder, end det du foretager dig nu.

DOXA hylder:

Rasmus Ugilt
Morten Ziethen
Lars Frølund

Der alle har fået guldmedalje for
besvarelsen af opgaven:
" Er Schellings bestemmelse af Hegels
filosofi som negativ filosofi retfærdig?"
(DOXA kan afsløre at svaret er JA).
Stort tillykke fra DOXA!

Digitale diskussioner

Af Peter Lind

Som filosofi-studerende lærer man forholdsvis hurtigt begrebet fagidiot at kende – ikke mindst i kraft af konsekvenserne. En af disse er, at de venner udenfor murene man måtte have, efterhånden ganske hurtigt bliver træt af at diskutere med en – tilsyneladende kan de ikke lide at tabe diskussioner på filosofiske teknikaliteter, forstå dem hvem der kan. Et middel mod dette er selvfølgelig at afholde sig fra at diskutere – men hvem kan i længden afholde sig fra at sige sin ærlige mening og underbygge den med argumenter og tankeeksempler?

Heldigvis kan man bruge sine medstuderende som sparringspartnere – her ved man at man får en god, clean fight, på lige vilkår. Endvidere ser filosofi-studerende gerne (i klar modsætning til folket udenfor murene), at man tager rollen som djævlens advokat på sig – ja, det forventes næsten. Men alt er dog ikke lykke og idyl – selv medstuderende får nok af at høre på de samme synspunkter igen og igen. Det kan man selvfølgelig ikke fortænke dem i – en plade, der går i hak, er alt andet lige ikke så interessant i længden. Et faktum alene pop-industrien og TVDanmark nægter at indse.

Her er det, at internettet i al sin mangfoldighed viser en af sine få egentligt brugbare sider – nemlig

chancen for at udveksle synspunkter og argumenter med andre. Der gives rig mulighed for at øve og udøve sine retoriske og argumentatoriske færdigheder i diverse fora – og endvidere, også mulighed for at få udvidet sine horisonter fra tid til anden.

De forskellige muligheder spænder fra "mailing lists", hvor debatten typisk kan være mere langstrakt og have karakter af artikel-indlæg, over nyhedsgrupper, der ofte bliver opdateret, så snart nogen skriver et nyt indlæg, til WWW-fora, der primært fungerer som en ordnet, lettere tilgængelig, samt mere omfangsrig udgave af nyhedsgrupperne.

Tag nu eksempelvis www.philosophyforums.com - her er der forholdsvis stor mulighed for at finde emner, der kan

interessere en. Der gives alkens emner, både hardcore filosofiske, samt mere lettilgængelige; – kategorierne spænder fra metafysik, over etik, politik, religion, til æstetik. Stedet ejes af en Paul Knierim, der gladelig lader hvermand deltage frit i diskussionen. Som alle andre steder hvor diskussionen er åben, gives der intetsigende emner, og personer der prøver at sabotere diskussionen, men overordnet er stedet dog præget af en positiv og seriøs stemning.

www.ephilosopher.com har adskillige ressourcer, udover at have et diskussionsforum. Forummet i sig selv virker umiddelbart også ganske positivt, med adskillige emner, og en del aktivitet. Det er opbygget på samme vis som philosophyforums.com med diverse kategorier.

Som ephilosopher.com har www.filosofi.net en stor mængde ressourcer, i form af artikler, afhandlinger m.v. Faktisk bør det være den primære grund til at man besøger stedet, da stedets forum lader en del tilbage at ønske. Man savner både aktivitet og overskuelighed – ikke

desto mindre er der fra tid til anden nogle interessante emner, hvilket nok skyldes, at filosofi.net besøges af en del filosofi-studerende.

www.darvinawards.com har – udover adskillige morsomme historier – et filosofi-forum. Som de andre steder er forummet inddelt i overordnede emner: philosophy, scientific philosophy, politics og religion. Der er faktisk en del aktivitet i de forskellige dele af stedet, og nogle seriøse emner iblandt. Stedet har så den ekstra bonus, at bliver man et øjeblik træt af diskussionerne, så kan man finde "The Darwin Awards" på hoved-siden; fascinerende læsning.

Som nævnt er der også en del filosofi-nyhedsgrupper; på Philosophy in Cyberspace kan man finde en god del forskellige – desværre er det begrænset hvor mange af dem, der er kendetegnet ved både aktivitet og seriøse, filosofiske indlæg. Nogle få skal dog nævnes:

Alt.philosophy.debate : generelle filosofiske diskussioner, mere eller mindre seriøse.

Alt.philosophy.objectivism : diverse filosofiske diskussioner

Comp.ai.philosophy : diskussioner om bevidsthed

og AI

Sci.cognitive

Sci.philosophy.meta : videnskabs filosofi

Sci.philosophy.tech : videnskabs filosofi, mere teknisk orienteret

Talk.abortion : livlige abort-debatter.

Talk.philosophy.humanism : filosofi og humanisme

Talk.philosophy.misc : generelle filosofiske diskussioner, mere eller mindre seriøse.

Talk.politics.xxx : under talk.politics er der en del forskellige grupper, alle med ret stor aktivitet.

Om nyhedsgrupper bør nævnes at de ofte ikke er modererede: hvad en person skriver får derfor ofte lov at stå. Ikke blot betyder dette, at der kan forekomme en del mudderkastning; der er desværre også mulighed for, at folk poster reklamer eller værre. Endvidere er der ikke som i de førnævnte fora nogen opdeling: den enkelte nyhedsgruppe forudsættes at være specifik nok. Der er derfor ofte et virvar af indlæg, der mange gange ikke har noget med hinanden at gøre. Dette sagt så har nyhedsgrupper stadig en del positive sider, bl.a. den åbenhed der er forbundet med dem.

Den sidste gruppe, "mailing lists", er noget anderledes i karakter. Her er der typisk ikke tale om diskussioner i form af adskillige indlæg over

kortere tid fra forskellige parter. "Mailing lists" har typisk et mere seriøst præg – bl.a. ved at indlæggene ofte er længere og formen er tættere på artikler. Desuden ligger der også en forskel i kraft af, at man skal tilmelde sig en "mailing list" for at kunne modtage indholdet; den anonymitet der gør sig gældende ved

nyhedsgrupperne er ikke at finde ved "mailing lists" – plus listerne er typisk modererede, så man ikke kan poste løs, som man lyster.

Jeg vil ikke fremhæve nogen lister – der eksisterer en god del, og man kan finde mange af dem på Philosophy in Cyberspace (deres liste er ikke helt opdateret, men det synes som om, de fleste lister stadig er funktionelle). Finder man ikke noget, der interesserer én der, så er google ikke det værste bud for at finde andre/flere (og skulle man ikke kende til Philosophy in Cyberspace – eller have glemt adressen – så søg på philosophy cyberspace).

Tilbage er blot at opfordre til at deltage i diskussionerne på internettet. Både som inspiration og træning er det et udmærket medie.

Har du studiemæssige vanskeligheder?

Studiecentret er Aarhus Universitets tilbud til studerende med særlige behov for rådgivning, vejledning og hjælpemidler. Målgruppen er studerende, der har

- Studiemæssige problemer på grund af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse (handicap)
- Anden sproglig eller kulturel baggrund end dansk
- Andre specielle studiemæssige vanskeligheder.

På studiecentret kan man få vejledning med fokus på den enkelte studerendes studiemæssige situation og de studierelaterede problemer.

Studerende, der har en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, feks.:

- Blinde og svagtsynede
- Døve og hørehæmmede
- Studerende med bevægelsesvanskeligheder
- Studerende med læse-/skrivevanskeligheder ("ordblinde")
- Studerende med psykiske vanskeligheder

er omfattet af lov om specialpædagogisk støtte.

Efter ansøgning på Studiecentret er der mulighed for at få handicapkompenserende støtte (SPS). Støtten vurderes individuelt og i relation til det konkrete fag og studietrin.

Er du interesseret i at vide mere om studiecentrets tilbud, så klik ind på:

www.au.dk/studiecenter

Studiecenter for studerende med særlige behov

Aarhus Universitet

Jens Chr. Skous Vej 3

8000 Århus C

E-mail: studiecenter@au.dk

Tlf: 8942 2370 Fax: 8942 2374

Filmprogram for forårssemesteret 2004.

Onsdag den 10. marts viser vi Fellinis "8½".

Federico Fellinis mesterværk 8½ er måske den bedste film om at lave film. Den unge instruktør Guido er ved at lave en film, men det er ikke så nemt endda, når ens skuespillere ikke vil som man selv ønsker det. Samtidig brokker konen og elskerinden sig fordi de ikke har fået en rolle i filmen. Guido Anselmi har virkelig problemer med alle sine kvinder ligesom Fellini selv havde det. Filmen er halv selvbiografisk over den italienske instruktørs liv og titlen skulle være størelsen på Fellini karakteristiske hat. 8½ er fortalt med sort humor og fantastiske billeder man aldrig glemmer.

Onsdag den 24. marts viser vi Jarmusch' "Down by law".

Endnu en eminent film fra Jim Jarmusch er på programmet. Denne gang er det Down by Law med Tom Waits, John Lurie og Roberto Benigni på rollelisten der pryder det elitære program. Filmen fortæller om 3 mænds møde med hinanden og hvorledes deres veje smeltes sammen. Down by Law har ligheder med hans tidligere "Stranger than Paradise", begge er filmet i skarp sort/hvid der er med til at give den helt rette stemning, desuden er temaet i begge tilfælde 3 personers forhold til hinanden og det miljø der omgiver dem, dog er stemningen i Down by Law væsentlig mere 'feelgood' og positiv. Musikken er lavet af Tom Waits og John Lurie. Filmen er medrivende og tegner karakterer som Jarmusch bedst gør det - på genial vis. Med karakterer som Waits og Benigni er humoren ligeledes i topform. Denne film skal ses!!!

Onsdag den 07. april viser vi en Haneke-film.

Filmklubben startede ud med at vise den frygtindgydende 'Funny Games'. Dette vil vi nu følge op på med at vise endnu en film fra en af de helt store filmskabere. Vi vil gøre et forsøg på at få fat i 'Bennys Video'. Kan denne ikke skaffes vil vi helt sikkert kunne få fat i en anden film instrueret af Haneke. Så hold øje med fremtidige meddelelser vedrørende denne fremvisning.

Onsdag den 21. april viser vi endnu en Pasolini film.

Pasolini har efterhånden fået sin faste plads i filmklubbens program og dette vil vi gerne, grundet positiv respons, fortsætte med. Vi ved endnu ikke hvilken Pasolini film der vil blive vist, men så snart det er på plads vil det blive annonceret, hvor en beskrivelse ligeledes vil være klar. Så igen hold øje med programmet op til denne dato.

Onsdag den 05. maj viser vi Fritz Langs klassiker "M".

Filmklubben viser som sidste forestilling i dette semester Fritz Langs mesterværk M fra 1931. M er en af de første ikke-stumfilm og moderen til alle serial-killer film. Plottet er simpelt og lige til: En børnemorder (skræmmende spillet af Peter Lorre) er løs i Berlin. Politi og byens undergrund er nødt til at gribe til alle midler for at stoppe denne utilgivelige forbryders hærgen. Der findes i M klare paralleller til moderne psykologiske thrillere, som blandt andre Se7en' og 'Silence of the Lambs'. Rent historisk er filmen baseret på og inspireret af studier af en virkelig seriemorder Perter Kürten aka 'Vampire von Düsseldorf' som huserede i slutningen af 1920'erne.

Alle forvisninger foregår i Økonomisk Auditorium 011 (byg 324, lok 011). For 20 kroner serveres der kaffe og te. Alle på institut for filosofi og idéhistorie er velkomne.

Venlig hilsen

ELITEN, filosofisk filmklub, film skal ses i filmklubben.

11. september

2½ år efter

- anmeldelse af Noam Chomsky: 11. september og Slavoj Zizek: Velkommen til virkelighedens ørken

Af Jon Rostgaard Boiesen

Angrebene på World Trade Centre og det i dag ofte glemte angreb på Pentagon var en af den slags begivenheder hvor vi der oplevet den, vil kunne huske hvad de lavede, der den fandt sted (1), og også en begivenhed der af den slags, at enhver der følte sig mere eller mindre intellektuel

måtte skrive eller sige noget om den – i stil med den senere cykelkommentator Jørgen Leth der i sin tid skrev et digt betitlet "Mit Vietnamdigt". På lignede vis kom der efter 11. september et hav af bøger – heriblandt også en del danske – der forsøgte

at forstå situationen efter angrebene, og hvad der ledte op til dem, således at man vel nærmest kan betegne 11. september-bogen som en særlig genre (dog nok med begrænset levetid).

De to bøger der her skal anmeldes er skrevet af hvad man må betegne som to af vor tids førende venstreintellektuelle, så der vil nok forekomme såkaldt anti-amerikanisme – dette mærkværdige skældsord! – i denne artikel. Så er eventuelle læsere af *Weekendavisen* og andre med lignende tilbøjeligheder på forhånd advaret! I den forbindelse er det dog værd at minde om, at

Chomsky er amerikaner, og at han vel egentligt burde være en af nationens stolte sønner. Professor i lingvistik på Massachusetts Institute of Technology (MIT) i en menneskealder, og hovedarkitekten bag den meget omdiskuterede såkaldte *generative grammatik*. Skulle efter sigende være *den* mest citerede humanistiske forsker i verden (mere citeret end Platon!) – endskønt jeg ikke er sikker på om den statistik ikke også omfatter hans opfattende og *meget* omdiskuterede politiske forfatterskab, der hos Chomsky er holdt *skarpt* adskilt fra den videnskabelige produktion (en adskillelse der selvfølgelig både kan og skal diskuteres!). Desuden er det værd at minde om navnet Chomsky er jødisk...

Der er tale om to vidt forskellige bøger, hvilket i høj grad skyldes Chomskys nærmest anti-teoretiske indstilling til politik. En indstilling Zizek da også har kritiseret Chomsky for (i en bog om – af alle – Lenin!), idet Chomsky naturligvis også har *sine* teoretiske forudsætninger om frihed, magt og samfund, samt at udviklingen indenfor områder som genetik, økologi, cyberspace og Virtual Reality ifølge Zizek i dag tvinger alle til at tage stilling til basale filosofiske emner som frihedens natur og personlig identitet (2). Zizek anerkender dog Chomskys imponerende arbejde med at få bragt fakta man ofte ikke hører frem i lyset. Man kan sige Chomsky arbejder ud fra en art moralsk

minimalisme i stil med *den gyldne regel*, nemlig at vi i Vesten skal bruge samme standarder på os selv, som vi bruger på andre, og i det hele tage søge at leve op til egne idealer. Også i den forstand kan Chomsky vel – i hvert fald på overfladen – siges at være en god amerikaner, da det i udgangspunktet er gode liberale friheds- og lighedsidealere han baserer sin kritik på – hvilket fører til en afsløring af hykleriet i USA's udenrigspolitik, der selvfølgelig gør, at han ikke er en god amerikaner på den vulgære vis udtrykket anti-amerikanisme også betjener sig af, idet kan selvfølgelig ikke er patriot.

Det er dog svært at sige noget til Chomskys meget præcise dokumentation, og hans uhyre nøgterne saglighed gør at det må siges at sige noget meget tragisk om verden af i dag, at han betegnes som uhyre venstreorienteret. Det tragikomiske ved denne situation kunne opleves tidligere i år, da Bo Bjørnvig anmeldte den efterfølgende udkomne *Magt & Terror*(3). Bjørnvig indleder med at konstatere at Chomsky altid har irriteret ham (og man må vel sige: Med god grund!), "...men da man altid kan blive klogere af at se tingene fra en anden synsvinkel, må man jo af og til ofre sig. (Ikke for tit, så risikerer man jo at blive omvendt.)" Den sidste lade vi vist bare stå et øjeblik...

Dernæst stiger spændingskurven i Bjørnvigs anmeldelse, til han ender med at måtte

konkludere: "Noam Chomsky læser Vesten historie som fanden læser Bibelen. Og det er ikke uinteressant, for han har helt givet fat i noget – og tiden er inde til at få skeletterne ud af skabet." Herefter falder spændingskurven dog til normalt WA-niveau, da det som en kritik konstateres: "Han

anerkender kort sagt ikke den krigstilstand, der var mellem øst og vest, som nogen undskyldning for Vesten." Hertil er der vel kun at sige: Nej netop! Og endeligt vendes der tilbage til den kendte WA-argumentationsform *karaktermord* ved dels at fremhæve den gamle løgn om Chomskys støtte til Pol Pot-styret i Cambodja – et styre den senere Nobels Fredspris-modtager Jimmy Carter som USA's præsident støttede økonomisk – samt ved i en artikel over selve anmeldelsen at citere følgende artigheder fra en artikel af den for mig ukendte David Horowitz: "Uden tvivl tilhører det

mest upålidelige, det mest uærlige...og det mest forræderiske intellekt i Amerika MIT-professoren Noam Chomsky." Artiklen hedder for øvrigt "Chomskys syge sind", og som Bjørnvig selv konstaterer: "Så er tonen stået an!"

Alt dette kan Bjørnvig bruge til at konkludere at: "Chomsky hader Vesten propaganda – men han er selv en lige så stor propagandist. Alligevel er det spændende at lytte til, for når to parter sviner hinanden til, er der som regel noget om, hvad begge parter siger." Hvor Bjørnvig henter sin mærkværdige salomoniske logik fra, er mig en gåde, men den fungerer jo fint: Fordi Horowitz sviner Chomsky *ad hominem* må der derfor være noget om hvad han siger (og det samme gælder vel Bjørnvigs gentagelse af en gammel løgn), og derfor har Horowitz også ret når han hævder, "...at Chomsky er guru i en stærk studenterbevægelse, der dyrker ham på en måde, som kun kan kaldes religiøs. Og derfor irrationel."

Bjørnvigs aversioner mod tanken om en fornuftsreligion til side, hvad er det så denne guru og propagandist så faktisk skriver? Tja, som Bjørnvig selv skriver, så har han jo fat i noget. For eksempel så var Osama bin Laden en gammel allieret fra Afghanistan-krigen mod Sovjetunionen fra 1979-1989; i hvilket forbindelse oplysningen om at tidligere nævnte præsident Carters

sikkerhedspolitiske rådgiver Zbigniew Brzezinski hævder at have fremprovokeret den sovjetiske invasion ("lokket russerne i den afghanske fælde"). Det er også værd at huske på at det land der i dag fører "krigen mod terror" er det eneste land der ved en FN-domstol er blevet dømt for terror, nemlig for mineringen af Managuas havn i 1986.

USA har naturligvis aldrig betalt den erstatning til Nicaragua, landet blev idømt, men den slags detaljer bekymrer man sig vel ikke om, når man har travlt med at bekæmpe det venstreorienterede Sandinist-styre ved at støtte *Contraerne* med penge fået fra våbensalg til Iran.

En yderst vigtig historie i forbindelse med 11. september, er bombningen af al Shifa-medicinalvirksomheden i Sudan i 1998, som blev udført som hævn over al-Queda-netværkets bombninger af de amerikanske ambassader i Tanzania og Kenya, fordi fabrikken angivelig skulle producere kemiske våben. Da det viste sig ikke at passe, blev der heller ikke denne gang udbetalt erstatning, og da fabrikken fremstillede livsvigtig medicin, og Sudan lå under for sanktioner, har bombningen medført at titusinder af døde af manglen på denne medicin til behandling af blandt anden tuberkulose og malaria. Og som Chomsky fremhæver: "Når vi vurderer en forbrydelses menneskelige omkostninger, medregner vi ikke

kun de ofre, som blev dræbt på gerningssteder, men også dem, der senere dør som et resultat af ugerningen. Det er den målestok, vi ganske automatisk og fuldt korrekt anvender, når vi ser på de forbrydelser, der er begået af vore officielle fjender – Stalin, Hitler og Mao som eksempler på de groveste. Her finder vi ikke, at ugerningen er mindre, fordi den ikke var bevidst udført, men de afspejlede de institutionelle og ideologiske strukturer. Den kinesiske hungersnød i årene 1958-61 afvises ikke som "en fejltagelse" og med henvisning til, at Mao aldrig havde "til hensigt" at dræbe millioner af mennesker... Seriositet kræver, at vi anvender samme målestok på os selv. I tilfældet Sudan må vi medregne dem, der døde som følge af forbrydelsen, og ikke kun dem, der blev dræbt af krydsermissiler i Khartoum."

Chomskys bog er fyldt med sådanne eksempler, og den er således god at blive klog af, og velegnet i den tid, hvor vor statsminister har anført at vi skal til at have mere konkret og faktuel viden, og det er en letlæst lille bog, der som skrevet ikke er tyngt af store teoretiske ræsonnementer – ovenstående citat er omtrend så teoretisk som det bliver. Det samme kan ikke siges om Slavoj Zizeks *Velkommen til virkelighedens ørken*.

Bogen er som vanligt hos Zizek præget af hans store teoretiske helt, Lacan, og det gør det jo ikke nemt...

Bogen titel er et citat fra Wachowski-brødrenes *The Matrix* (den første), og stammer fra der i filmen hvor helten, spillet af Keanu Reeves

vågner efter at været kommet ud af *The Matrix*, og bliver budt velkommen af Morpheus med orden: "Welcome to the desert of the real." Spørgsmålet er nu om attentaterne gjorde at amerikanerne vågnede op i virkelighedens ørken: For det der skete havde vi – og hermed menes specielt Hollywood – længe havde fantaseret om. Det overraskende ved 11. september var jo nemlig ikke selve angrebets karakter – vi har set det der ligner det på film *mange* gange. Og at man på ingen måde kan adskille "den virkelige verden" af storpolitik og så filmenes *pjank*, understregede Pentagon selv i to omgange: Først at indkalde drejebogsforfattere og instruktører til at forestille sig mulige scenarier for terroristangreb og hvordan man kunne imødegå dem, og dernæst ved at koordinere "krigen mod terror" med Hollywood, ved at sørge for at film med det rette ideologiske budskab blev formidlet – både til hjemmepublikummet, men også til det store

publikum rundt omkring i verden. Det er her også værd at nævne alle de film der blev taget af plakaten eller udsat, i nogle tilfælde med scener klippet ud: *Spiderman* skulle i en af de afsluttende scener have spundet i sit net ud mellem de to tårne (4).

Det centrale begreb Zizek i den forbindelse benytter sig af, er den lacanianske begreb om det Reelle. Det Reelle i lacaniansk teori er det der modstår at blive velintegreret i den såkaldt Symbolske Orden, som er den pænt ordnede verden vi til dagligt lever i. Zizek refererer den franske filosof Alain Badiou for hans karakteristik af det 20. århundrede ved "dyrkelsen af det Reelle". Mens det 19. århundrede var karakteriseret ved utopiske projekter, handlede det 20. århundrede af accepten af en ekstrem brutalitet i ønsket om at realisere en ny orden – fra 1. Verdenskrig over Anden til Sovjetunionen og Kina og 1970'ernes "røde terrorisme".

Spillet mellem det Reelle og tabet af det, illustrerer Zizek med en række fænomener som "cutter"-fænomenet – det at, fortrinsvis teenagepiger, skærer i sig selv for gennem smerten og blodets piblen at mærke deres kropslige eksistens, over *light* produkter, hvor man får kaffe uden koffein, fløde uden fedt, øl uden alkohol, og

hvor man i forlængelse heraf kan se drømmen om virtuel sex som sex uden sex, Colin Powells doktrin om krig uden tab som krig uden krig, eller vore dages *tredje vej* politik som politik uden politik. Det er altså virkeligheden, uden det Reelles hårde kerne, og således også med 11. september, der jo for langt de fleste af os var en begivenhed i fjernsynet. Og

som Zizek fortsætter: Var 11. september ikke hermed som *snuff porn* – altså pornofilm bygget op omkring et virkeligt mord – i modsætning til "almindelig" sadomasochistisk porno. Og her følger Zizek komponisten Karl-Heinz Stockhausen, der betegnende 11. september som det ultimative kunstværk: Det vigtige for terroristerne var ikke selve den skade de forvoldte, men den spektakulære virkning de fremkaldte ved at udføre den fantasi vi har båret rundt på.

Til bogens store spørgsmål: Var 11. september en opvågen i det Reelle ørken, eller var det blot en bekræftelse af vores ideologiske struktur? svarer Zizek altså: Det sidste! Som han spørger: "HVAD NU HVIS DER IKKE SKETE NOGET EPOKEGØRENDE 11. SEPTEMBER?" Tværtimod at være begyndelse til noget nyt, har 11. september blot bekræftet USA's hegemoniske

rolle. Mens USA indtil 11. september stadig led under Vietnam-traumet, gjorde det at være blevet offer at man med god ret kunne befæste sin position som verdens eneste supermagt – man var jo blevet offer.

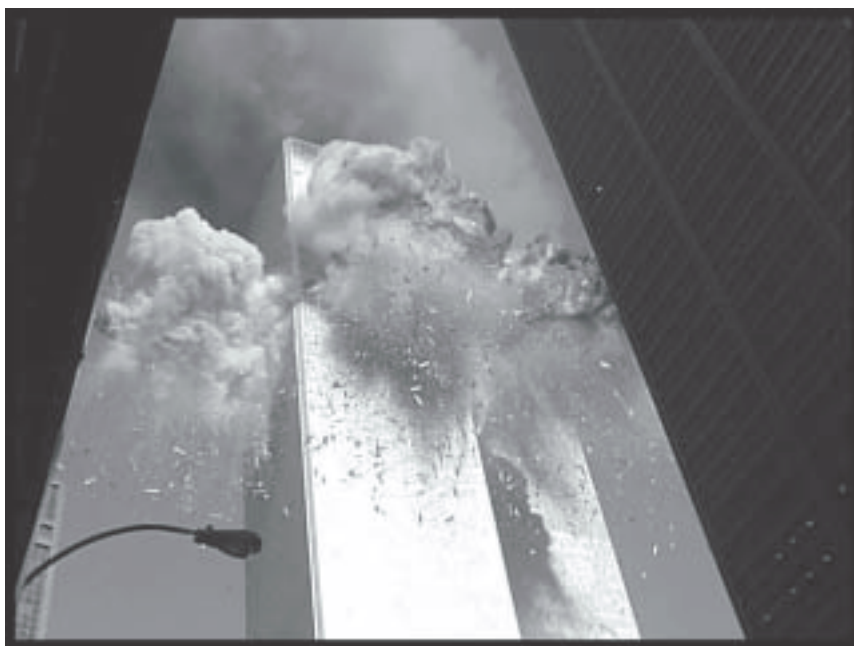
Vigtig er også Zizeks fremhævelse af, hvordan de der fra officielt hold fremstilles som legemliggørelsen af det radikalt Onde, er produkter af USA's egen udøvelse af magten som er løbet CIA af hænde: Det gjaldt Noriega i Panama, det gælder Osama bin Laden – og det gjaldt Saddam Hussein.

Interessant er også Zizeks anvendelse af Giorgio Agambens begreb *Homo Sacer*, der er en betegnelse for mennesker der er udenfor det moralske fællesskab: Her er Zizek tæt på Chomsky, når han for eksempel bemærker hvor forskellen på folk ligger: Men det regnes som en helt naturlig reaktion at USA bomber de muslimske fundamentalister i Afghanistan, ville det have utænkeligt at man havde bombet de kristne fundamentalister i USA efter Oklahoma-bomben i 1995. De kristne fundamentalister der forresten – i lighed med muslimske fundamentalister – kunne forklare 11. september som en resultat af

en dekadent levevis. Et interessant *nota bene* til dette, er fremhævelsen af et brev fra en syvårig amerikansk pige, Bush læste op, hvori pigen – hvis far var pilot og kæmpede i Afghanistan – skrev at selvom hun elskede sin far højt, så var hun

parat til at ofre ham for sit land. Zizek beder os foretage tankeeksperimentet at en afghansk, muslimsk pige havde fremsat dette udsagn, og hvad vores reaktion så havde været: Vi ville have alt muligt at sige om en ond fundamentalistisk ideologi der udnytter børn, mens den amerikanske piges udsagn blot betragtes som udtryk for normal patriotisme.

Endeligt fremhæver Zizek det moralske dilemma, man som venstreorienteret står i, i forhold til 11. september: På den ene side må man tage afstand fra amerikanernes dybt amoralske: "Hvorfor skulle det ske for os? Sådan nogle ting sker ikke HER?" – i modsætning til det moralske synspunkt: "Sådan nogle ting bør ikke ske NOGEN STEDER!" Men dilemmaet bliver: En ensidig fordømmelse af 11. september kan virke som om man accepterer den ideologiske position

at det Onde angreb det uskyldige USA, mens på den anden side en fremhævelse af de socio-politiske årsager til terrorismen, kan virke som man lægger skylden på ofrene. Hvad man bør gøre er ikke at acceptere valget, men at have sympati med ALLE ofre. Som Zizek fremhæver, ligger der en formynderisk racisme i at skulle kvalificere sin medfølelse med ofrene i World Trade Centre med et: "Jamen, hvad med alle dem der dør i Afrika." Som om afrikanere på en eller anden måde havde mere *ret* til at være ofre.

Zizek kommer betydeligt videre omkring end jeg her blot tilnærmelsesvis har kunne antyde, men sammenfattende må man sige at der er tale om to bøger, der er gode få forstand af hvis man vil forstå sig på verden efter 11. september og hvad der ledte op til den: Chomsky i kraft af hans omfattende fremdragelse af *fakta*, mens Zizek giver et godt supplement i kraft af hans analyse af hvordan ideologien konstituerer den virkelighed, hvori disse fakta udspiller sig.

Noam Chomsky: *11. september*, oversat af Flemming Chr. Nielsen, Forlaget Bindselev, 2002.

Slavoj Zizek: *Velkommen til virkelighedens*

ørken, oversat af Mogens Chrom Jacobsen, Informations Forlag, 2002.

(1) Det siger måske lidt om i hvilket grad instituttet er min hjem, at det var Hans Fink der var den første der fortalte mig om angrebene, mens de endnu var i gang. Vi havde haft seminar med Fink og stod et par stykker og snakkede, da Fink kommer ud og fortæller os at de at ved at bombe Pentagon, og de der to højhuse, han ikke lige kan huske hvad hedder. Jeg foreslår World Trade Center, lidet anende hvor meget jeg har ret, og hvor meget disse to tårne skal komme til at betyde efterfølgende, da de ikke er der mere.

(2) V. I. Lenin/Slavoj Zizek: *Revolution at the Gates*, A Selection of Writing from February to October 1917. Edited and with an Introduction and Afterword by Slavoj Zizek, Verso 2002, s. 4.

(3) Weekendavisen 25. april – 2. maj 2003, *Bøgers*. 14.

(4) Og skulle nogen da overhovedet være i tvivl om sammenhængen mellem Hollywood – både det ene og det andet Hollywood – og politik, se *Guld fra gemmerne* andetsteds i dette nummer.

Be logical

Prove yourself

Ved Sanne Lodahl

Der er nu ikke noget, som at bruge sine filosofiske værktøjer i den *virkelige* verden. Og mens jeg, midt i en eksamensperiode, tog mig et lille pausesurf på nettet, faldt jeg over en lille udfordring med muligheder for netop dette. Her er simpelthen en fantastisk chance for at applicere sin, for førsteårsstuderendes, ny erhvervede argumentationsteori. Her skal vi lege en omgang "kan du bevise" – en herlig lille leg, hvor det er meningen, man skal blive rystet i sin grundvold, hvis man hører til tilhængere af pro-choice (at abort er individets valg) inden for abortdebatten, og dermed indse, at man i virkeligheden skulle tilhøre pro-life (livet har værdi.punktum.). Jeg skal ikke skrive mere, og simpelthen i stedet lade det være op til hin enkelte, at danne sig en mening om denne quiz.

A Quiz for Those Who Call Themselves Pro-choice

If you consider yourself pro-choice, then you should be able to prove the validity of your position.

Otherwise, you are being intellectually dishonest. See if you can answer the following questions.

Try to be honest and complete about your answers. For example, when asked, "Can you prove that the preborn is not a human being?" Don't merely say, "Everyone knows she's not." Instead, actually

PROVE—not parrot others, but PROVE that she's not. Think about whether she has any genes that are not human genes. Think about whether any human has ever given birth or miscarriage to any being other than a human being. Don't let others think for you.

THINK FOR YOURSELF!

These are your questions. BE INTELLECTUALLY HONEST!

Can you find in the U.S. Constitution any mention of "privacy"? Look most carefully in the Fourteenth Amendment where it's alleged to be.

Can you logically connect "privacy" to the act of abortion?

Can you prove that the preborn is not a human being?

Can you prove that the preborn is not alive?

Can you prove that the preborn doesn't have a heartbeat at 2.5 weeks after fertilization, have brain waves at 6 weeks, feel the pain of herself being ripped apart at 8 weeks, and have fingerprints at 10 weeks if still alive?

Can you prove that the preborn is not a baby?

Can you prove that the preborn is not a person?

Can you prove that the preborn is a part of her mother's own body and therefore not a separate life?

Can you prove that the preborn is not a baby especially knowing that Planned Parenthood says she is? (Planned Parenthood is the nation's and world's largest abortion provider.)

Can you prove that reproduction doesn't occur when sperm fertilizes egg?

Can you prove that freedom of choice isn't freedom to murder a preborn baby?

Can you prove that God doesn't say, "You shall not murder"?

Can you prove that God's second most important commandment isn't "Thou shalt love thy neighbor as thyself?" Can you prove there is any neighbor closer to a mother than her preborn baby?

Can you prove that the newspapers and other media are not prejudiced toward pro-choice? That is, can you prove you've been hearing both sides of the controversy?

Do you know why a student is not allowed to have an aspirin without permission from her parent but can have an abortion without parental knowledge or permission?

Can you prove that many studies don't show that the aborters are often severely physically and emotionally hurt for the long term? Can you prove that some aren't killed by the abortions?

Can you prove that abortion does not cause a 30% increased risk in contracting breast cancer? (The 30% comes mostly from pro-abortion researchers.)

Can you prove that the so-called "safe and legal" abortion is really safe for the mother? Can you prove it is safe for the baby?

Can you prove that abortion doesn't often cause sterility?

Can you prove that abortion doesn't devastate many fa-

thers?

Can you prove that the abortion industry doesn't consistently fight legislative efforts to make their cleanliness standards at least equal to those of veterinary clinics?

Can you prove that there is at least one abortion clinic within 100 miles of you that has had a general inspection by your state health department within the past 5 years?

Can you prove that the abortion industry isn't a multi-billion dollar per year industry?

Can you prove that sex ed courses do not teach our children how to be promiscuous and to be promiscuous?

Can you prove that sex ed courses do not cause an increase in sexual intercourse among children?

Can you prove that birth control doesn't have a high failure rate?

Can you prove that the IUD doesn't work by abortion?

Can you prove that the Pill, Depo-Provera, and Norplant don't work by abortion sometimes?

Can you prove that there aren't at least one million stable couples in the U.S. available to adopt babies?

Can you prove that, since abortion is done INSIDE the womb where the baby is viable if left alone, viability is relevant OUTSIDE the womb?

Can you prove that the preborn is less viable than you? That is, can you prove that the preborn baby needs more people helping her with food, clothing, shelter, money, etc. than you do?

Can you prove that 98% of all abortions aren't solely for birth control?

Can you prove that abortion isn't legal during all nine months of the pregnancy?

Can you prove that pregnancy because of rape isn't an extremely rare occurrence?

Can you prove that you still have good reasons to remain pro-choice?

These questions were designed to make you think. Often, those who call themselves pro-choice

strongly and automatically deny what pro-life says. They give pro-life statements no consideration or credibility at all. That is, they don't think. Well, after trying to answer the above questions for yourself, perhaps you've thought about the claims of the people on your side of the issue.

The pro-choice leaders can't prove the above any better than you can. But they don't care: They are

driven by the money and power of the abortion industry. Are you? Do you have any reason to remain on their side? Do you have any reason at all to remain pro-choice?

Be logical. Become pro-life!

a NON-COPYRIGHTED publication of
Life Research Institute

Ja, så er der vist ikke mere at sige om det. Andet end, har du fået blod på tanden (ha ha), så kan du kigge lidt mere omkring på den pro-life hjemmeside, hvor dette såvel som mange andre fantastiske oplysninger og spørgeskemaer befinder sig: <http://www.geocities.com/kekogut/>

Husk dog – be smart, be logical, and be intellectually honest – derefter er der vist ikke noget, der kan gå galt....Specielt ikke, når man har bestået sin logik og argumentationsteori-eksamen. Vel?

Guld fra gemmerne

Advarsel: Denne artikel indeholder ord og vendinger, der kan virke stødende på nogen.

Ved Jon Rostgaard Boiesen

Valget af *Guld fra gemmerne* er denne gang faldet på en temmelig ny ting, idet det er faldet på Morten Diges artikel "Terminatorproblemet" fra 2000. Hermed bringer *Guld fra gemmerne* for første gang noget fra DOXA, hvorved vort lille blad opnår den ære at være blevet *historisk* – endskønt den ære naturligvis er blevet tildelt os af os selv. (For mere om denne problematik, se introduktionen af første udgave af *Guld fra gemmerne* i DOXA nr. 18, maj 2002, s. 20-21)

Valget af Mortens artikel skyldes to ting: For det første blev Morten den 1/9 2003 ansat som adjunkt med særligt ansvar for masteruddannelsen. Et tillykke herfra! Interview findes andensted i indeværende nummer af DOXA.

Den anden grund er artiklens titel. Hvad Morten ikke kunne vide, da han skrev artiklen, var at Terminator i efteråret 2003 ville vinde guvernørvalget i Californien, og dermed blive den anden berømte skuespiller, der skulle blive republikansk guvernør i delstaten. Man kan dog på ingen måde sammenligne de to: Arnie havde gjort karriere først som bodybuilder og siden som skuespiller, og var, da han blev valgt, verdensberømt og mangemillionær – mens Reagan, ved sit valg, var en falleret B-film

skuespiller, der først fik sin store rolle i Den Kolde Krigs Afslutning. En rolle hvor hans fortid som skuespiller dog ikke fornægtede sig. Berømt er hans lancering af *The Empire of Evil* – der jo som bekendt i 2002 fik en *sequel* med *The Axis of Evil* – og det deraf følgende Stjernekrigsprojekt. Mindre berømt er hans udtalelse på en pressekonference efter løsladelsen af 39 amerikanske gidsler i 1986: "Boy, I saw *Rambo* last night. Now I know what to do next time this happens." (1), eller da han i 1983 i

Kongressen svarede på et liberalt lovforslag med et: "Go ahead, make my day!" (2)

Tilbage til Californien anno 2003. Valget må siges at være ekstremt i mere end en forstand. For det første så man demokratiet udfoldet i sin mest ekstreme form, idet hele 135 kandidater stillede op. Dette umuliggjorde noget sådant som tv-debatter mellem alle de opstillede kandidater, hvilket man på god amerikansk manér dog fandt en løsning på: De "seriøse" – og det er her værd at tage med at Arnold regnedes blandt disse – debatterede på traditionel paneldebat-vis – om end på et niveau, der kan få en debat mellem Rasmussen og Rasmussen til at fremstå ganske lødlig. Men den virkelige nyskabelse skulle man finde i, hvordan man gav de "useriøse" kandidater tv-tid. En del af disse deltog nemlig i showet: *Who*

Wants to be the Governor of California?, der var et quiz-show der stillede de deltagende kandidater spørgsmål som: "How do you spell Schwarzenegger?" og "Which state does Schwarzenegger refer to as *Khe-li-forn-ā?*". Deltagerne var udvalgt efter kriterier som den højeste kandidat, den mindste kandidat, den ældste kandidat, den yngste kandidat, mv. – og så naturligvis den senere vinder af quizzen, der præsenterede sig selv: "I'm Mary Carey. I'm an adult movie star, so I'm the most experienced candidate!"

På Mary Careys ene hjemmeside www.marycareyforgovernor.com finder man et link, der giver mulighed for at "Check out Mary Carey's *Kick Ass* Videos & DVDs". Dette til trods for at man skulle mene, at det er den senere vinder af valget, der har *kick'et* mest *ass* på film – endskønt der nok er sket så meget andet med røven i Careys film.

Udover den mest ekstreme form for demokrati, havde vi altså også de to køn i deres mest ekstreme form ved det californiske valg – i form af *actionhelten* og *pornostjernen*. Et par ligheder mellem disse to arketyper kan noteres, nemlig et helt abnormt og unaturligt stort brystparti, samt naturligvis evnen til at *kick ass*. Forskellene er dog mere oplagte – endskønt de på overraskende vis synes at munde ud i en form for lighed, som jeg vil vende tilbage til i denne artikels ende.

Forskellen synes oplagt i det førnævnte spørgsmålet om, hvem der *kick'er ass*, og hvem der bliver *kick'et*. Det er naturligvis actionhelten, der går ud i verden og lægger alt ned, mens pornostjernen skal nedlægges. I Arnolds skikkelse sås det første med de gentagende beskyldninger for seksuelle krænkelse, der blev fremført mod ham under valgkampen, men som ikke på nogen måde skadede hans popularitet – snarere tværtimod. Arnolds misogyne forhold til kvinder illustreres af følgende citat fra hans selvbiografi om hans bodybuildertræning: "Mine tanker var fokuseret på at træne, og jeg blev irriteret, hvis noget afholdt mig fra det. (...) Jeg undgik de ting, jeg mente holdt mig tilbage. Piger blev strøget af listen – undtagen som redskab for mine seksuelle behov (...)" (2). Et sådant redskab er netop – en pornostjerne.

Pornostjernen er designet til at blive taget. Bryster, røv og sågar læber er blevet pumpet op med silicone med det ene formål, at hun skal være klar i alle huller. I lighed med middelalderens gud, har hun alle attributter i den mest perfekte form, men lider desværre også af samme problem – hun eksisterer ikke! I lighed med actionhelten, findes hun kun på film. Og på samme måde som actionhelten, kan hun bruges til at projicere længsler over på. Mens actionhelten står for drømme om mod, handlekraft og fandenivoldskhed, er pornostjernen drømmen om

kvinden, der bare kan *tages* og ikke siger nej. Derfor er den traditionelle liberale/humanistiske/feministiske indvending mod porno, der accepterer, at den er der, men kritiserer den for at være voldelig, mandschauvinistisk og kvindeundertrykkende, en fuldstændig misforståelse af genrens natur. Porno *er* netop voldelig, mandschauvinistisk og kvindeundertrykkende. Uden disse elementer, ingen porno – på samme måde som en accept af actionfilmene, samtidig med at man kritiserer de mange biljagter, eksplosioner og drab, ville være en total misforståelse. Det samme kan siges om den accept af demokratiet, der samtidig kritiserer det californiske valg for at være en farce.

En interessant trend der bredt sig i de senere år, som er en del af, hvad der er blevet betegnet *pornificeringen af det offentlige rum*, er at pornostjerne er blevet mainstream. I takt med at pornoen er blevet hårdere og hårdere – hvad der kan illustreres af, hvordan analsex er gået fra at være en bizar sjældenhed til et fast element i enhver pornofilm, samt *cum shot'ets* vandring fra maven eller ryggen til brysterne, til vore dages *facials* – er pornostjerne blevet gæster i ganske almindelige underlødige talkshows, og dyrkes i dag som alle mulige andre stjerner. I Danmark har vi Katja K (der ikke længere må kaldes sig Kean), der, efter at have haft stjernestatus på TV3 og i Ekstra Bladet, skrev sin storsælgende selvbiografi om livet som pornostjerne, og forsøgte at gå mainstream med sin rolle i *Langt fra Las Vegas* – hvor hendes mainstreamkarriere dog nok ender, uden hun nogensinde får det talkshow, hun, i lighed med en stor del af ungdommen, så brændende ønsker sig.

Det største eksempel på en porno-stjerne der gik mainstream, og oven i købet ind i politik, er dog den italienske Ciccolina,

der efter sin pornokarriere i de tidlige 1980'ere, sad i det italienske parlament i slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Hun blev på samme tid gift med den amerikanske – i en enhver betydning af ordet – popkunstner Jeff Koons, hvis største kunstneriske præstation var at forevige sig selv og fru en i fuld gang, som det for eksempel kunne opleves på Århus Kunstmuseum tilbage i 1993. Under de omstændigheder var den normalt temmelig lumre aktivitet, at se på gengivelser af andre mennesker der kopulerede, altså sat i en sammenhæng, der gjorde, at det var *kunst*.

Angående Ciccolina er der dog det interessante at bemærke, at selvom hun på nogle områder ligger langt fra vore dages pornostjerner, forudskikkede hun dog, udover det med mainstream-karrieren, på et andet vigtigt punkt vore dages *jizz bizz*. Den vigtigste forskel i forhold til vore dage er, at hendes bryster var temmelig små. Sarah Louise Young havde endnu ikke gjort sin karriere, der for altid skulle forandre størrelsen på pornostjerners bryster – naturligvis godt hjulpet på vej af forbedret teknik, hvad angår brystimplantater. Det sidste, vel sammen med den generelle pornificering, har jo også i den grad ændret mainstream, således at det i dag er svært at forestille sig en Hollywood-skuespillerinde eller en popsild uden i det mindste en lille smule fyld. Men hvad angår et væsentligt træk, peger Ciccolina frem mod vore dages porno, nemlig hvad angår *brutaliteten*. Som en af de første, dyrkede Ciccolina analsex, *gang bangs* og sandwiches – hvad der var alt andet end almindeligt i de tidligere 80'ere – og var på den måde med til at gøre disse aktiviteter til mainstream porno (hvad der jo som bekendt endnu ikke er helt det samme som mainstream). Det interessante er denne forbindelse er naturligvis: Hvem gjorde politisk karriere? Ja, hvor mange andre pornostjerner fra 80'erne er du i det hele taget i stand til at huske, kære læser? Som en endelig illustration af hvor mainstream Ciccolina

blev, kan nævnes at hendes og Jeff Koons' liv blev dramatiseret i et teaterstykke, der for nylig spillede i København – med Trine Dyrholm (!) i rollen som Cicciolina.

Spørgsmålet er altså, om det er pornostjernen frem for actionhelten, der står tilbage som vore dages sande helt. I hvert fald må man sige, at hans position er mere udsat, idet den afhænger af, om han kan *præstere*. Således har Arnold allerede skuffet fælt ved ikke ene mand med en skumslukker at slukke de skovbrande, der brød ud i Californien kort tid efter hans valg. Pornostjernen må siges at stå i en mindre udsat position, idet hun allerede *har været* udsat for alle tænkelige ydmygelser. Gennem nedværdigelse og ydmygelse hævder pornostjernen således sig selv som en stærk og selvstændig kvinde, der kan klare alt, og får hvad hun vil have gennem at kunne styre mænds begær. Næppe et sted nogen kvindesagsforkæmper i '70'erne nogensinde havde forestillet sig, vi skulle ende i det nye millenium – men sådan er der jo så meget i dag, der ikke er blevet, som så mange i 70'erne forestillede sig, det ville blive.

Men måske står netop pornostjernen som sindsbilledet på vore dages kapitalistiske samfund. Den slovenske filosof Slavoj Žižek har udtalt: "Det er en udbredt tanke (...) at kapitalismen er en patriarkalsk orden baseret på stramme strukturer og autoriteter. Der er postmoderne kritikere, som mener, at hvis man skaber nye flydende og anarkistiske former, så falder kapitalismen. Der er nogle, som mener, at hvis bare det enkelte menneske opgiver sin faste identitet og eksploderer i en mangfoldighed af forskellige identiteter, så er grundlaget for kapitalismen truet. (...) Det får mig til at tænke på de hard-core pornofilm, som ender med et gigantisk orgie (...) hvor en masse mennesker bedriver sex på

hinanden. Det er ikke længere traditionelt samleje mellem en mand og en kvinde. Der er en kvinde i midten af det hele. Hun har en penis i munden, en anden penis i et andet hul og en tredje mand masturberer mod hendes bryster. Kvinden i midten er således [en] realisering af drømmen om det enkelte menneske, der eksploderer i en mangfoldighed af identiteter. (...) Pointen er ikke her, at pornofilm er det revolutionære scenario, som kapitalismen ikke kan leve med og bliver nødt til at fortrænge. Kvinden er ikke billedet på den revolutionære helt. Orgiet er kapitalismen i dag. Kapitalismen er ikke den faste patriarkalske orden og faste identitet, men derimod netop den anarkistiske eksplosion ud i en mangfoldighed af identiteter." (4)

Men når alt kommer til alt, er forskellen mellem porno og action måske slet ikke så stor: "Den amerikanske producent Joel Silver har sammenlignet actions scenen med pornofilmens *money shot* – ejakulationsscenen – fordi den udløser koncentreret energi i sine stunts, eksplosioner, biljagter og skudduelle. Ifølge Joel Silver bør en actionfilm have et money shot hvert tiende minut." (5) Man kunne jo argumentere for, at valget er demokratiets money shot – et udtryk der i USA kan læses meget bogstaveligt – hvor de politiske spændinger bliver udløst i et ordentligt knald kaldet valgaftenen. Et ordentligt demokrati bør have et money shot mindst hver fjerde år.

(1) Citeret efter Rikke Schubart: *Med vold og magt*, København: Rosinante 2002, s. 28.

(2) Citeret efter Schubart 2002, s. 71.

(3) Citeret efter Schubart 2002, s. 191.

(4) Rune Lykkeberg: "Modstand midt i orgiet?", *Information* 28/11 2002.

(5) Schubart 2002, s. 18

TERMINATOR-PROBLEMET

-Af Morten Dige

Er det altid forkert at myrde et andet menneske? Umiddelbart er de fleste af os tilbøjelige til emfatisk at svare JA. I særdeleshed synes det forkert at myrde et andet menneske i koldt blod og efter moden overvejelse.

Men hvad nu med de mænd, som under Anden Verdenskrig koldsindigt og velovervejnet planlagde at myrde Adolf Hitler? Min fornemmelse er her, at et flertal faktisk ville give en sådan handling moralsk billigelse. Selv om et mord på Hitler næppe ville have forhindret hverken Verdenskrigens fortsættelse eller jødeudryddelsen, så er det tilpas sandsynligt, at begge dele ville have mistet så tilpas meget momentum uden "Føreren", at mordet alt taget i betragtning ville have været et gode.

Nu gør to særlige forhold sig gældende i denne sag. For det første kunne man hævde, at man her står i en form for akut nødret, som legitimerer handlinger, som *ellers* er absolut forkerte. For det andet består der grunde af en vis vægt til *ikke* at gennemføre mordet i form af den slags "integritets-argumenter", som Bernard Williams fremfører i *Utilitarianism: For & Against* ("Jim og indianerne" s. 98ff):

Det ville indebære, at nogen skulle gøre sig til en koldsindig morder, herunder sandsynligvis (for at være sikker på resultatet) at nogen skulle agere som blodbestænket bøddel – "one in the heart & one in the head" og den slags ting. Men denne nødrets-situation synes desværre permanent og "integritets-argumenter" forekommer stærkest, når vi står ansigt til ansigt med et andet menneske (det som kontinentalfilosoffer kalder "Den Anden" for at vise hvor dybe de er).

Prøv i stedet at udføre følgende tankeeksperiment: Du har mulighed for med et simpelt tryk på en knap at udrydde 100 udvalgte mennesker på én gang. Der er garanti for, at der er tale

om en engangsførelse. Ingen ville få den virkelige dødsårsag at vide, eller hvem, der stod bag. Der er endvidere garanti for at de 100 kun omfatter absolut onde mennesker. Findes der da sådan noget som absolut onde mennesker? Ja, det gør der. Der findes mennesker her i verden, som torterer små børn for øjnene af deres forældre eller rutinemæssigt udfører tilsvarende grusomheder. Og der findes mere end 100 af dem. Antag, at der *ikke* er mulighed for at arrestere disse mennesker eller at indsætte tværfaglige socialpsykologiske behandlerteams, der kan rette op på deres ondskab, men at der er vished for (lige som i den virkelige verden!) at disse absolut onde

gerninger vil blive gennemført med mindre du trykker på knappen. Man kunne også (som Henrik Jørgensen har foreslået mig) tænke sig en "tidsindstillet" konstruktion, hvor resultatet af et tryk på knappen var, at de pågældendes hoveder (igen uden at grunden kunne påvises) eksploderede i det øjeblik, de igen havde til hensigt at tortere små børn e.l.

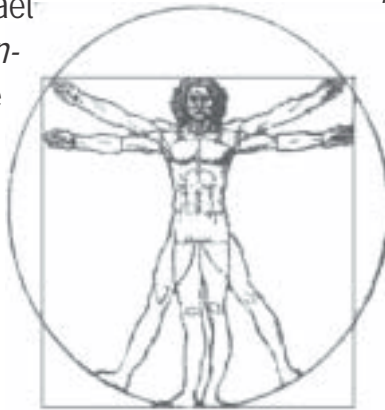
Ville du være parat til at gøre dig selv til en *terminator* i en sådan situation? Hvis du kunne vælge, om situationen skulle opstå, hvad ville du så vælge? Husk at tænke på de torterede børn og deres forældre...

Morten Dige - adjunkt og hjemme på filosofi igen

af Jes Harfeld

Man kan vel ikke komme uden om, at det er gået godt for Morten Dige i det forgangne års tid. Han har netop rundet de 40 år uden at virke hverken fed eller færdig, han har for nyligt fået udgivet sin første bog, *Det genskabte menneske* og sidst men ikke mindst er han kommet tilbage på instituttet med stil: 2-årigt adjunktur med særlige opgaver inkluderende kontor ved Aarhus Universitets hovedindgang med maks. otte meter hen til fredagsbaren.

Det lyder unægtelig bedre end en amanuensisstilling på teologi.

DOXA's udsendte valgte at istandsætte et møde med Morten for at se, om succesen var steget den unge filosof til hovedet.

Sidst Morten Dige blev præsenteret i dette institutblad var i nr. 9, marts 2000, hvor han på opfordring havde skrevet en selvintroduktion som led i DOXA's serie omkring instituttets ph.d.-studerende. I samme nummer gav Morten desuden et filosofisk indskud fra hoften med sin artikel omhandlende "Terminator-problemet" (se andensteds i bladet).

Ud over at der er gået fire år, og vi nu er ved den tredje Terminatorfilm, hvad er så forskellen

på Morten Dige anno 2000 og Morten Dige anno 2004?

"Ph.d.-studiet er vel nok den mest privilegerede tid, man kan have", siger Morten selv. Hermed mener han, at det er den tid, hvor man har bedst tid til fordybelse i sin forskning. Ph.d.-studiet rummer et fokus på et bestemt område. I modsætning til dette meget fokuserede forløb er Morten i dag en mand med et væld af

opgaveområder. Adjunkturet, som han er ansat i, er et ganske specielt adjunktur på to år (i stedet for normalt 3), og det er specielt givet i forhold til Mortens arbejde med den nye master i etik og værdier i organisationer (MEVO). MEVO er instituttets nye satsning med en erhvervslivsrettet masteruddannelse, som retter sig mod personer, som beskæftiger sig med personaleudvikling, organisationsudvikling, ledelse, Human Resource Management og lignende felter. På MEVO er Morten Dige en af de gennemgående figurer både på undervisningsfronten og i forhold til planlægning og koordinering. Man mærker tydeligt, når man taler med Morten, at arbejdet med MEVO er både spændende og engagerende. Han fortæller om, hvorledes en meget forskelligartet skare af ansøgere (mange fra ledelsesniveau i sundhedssektoren) bliver undervist i fagfilosofi på højt niveau, som de færreste af dem har nogen

uddannelsesmæssig baggrund for at mestre. Og med de for nyligt rettede opgaver liggende på sofaen i kontoret kan Morten med en vis selvtilfredshed konstatere, at de studerende på MEVO faktisk har fået fat i stoffet og gør det ganske godt.

Men det hele handler ikke kun om MEVO. Morten Dige er også ved at samle materiale og tanker til næste semester, hvor han også skal forestå et "almindeligt" overbygningsseminar på filosofi. Hvad det lige nøjagtig ender med at handle om, er endnu ikke fastlagt. Dog kan vi nok forvente, at det vil være noget i forlængelse af Mortens arbejde inden for bioetikken. Han fortæller selv, at han synes, at det kunne være spændende at kigge nærmere på, hvorledes samspillet menneske/natur forholder sig til etikken.

Ud over sine forpligtigelser med MEVO har Morten Dige desuden fået overdraget en del af filosofis "ud-af-huset-undervisning", på henholdsvis psykologi og jura. Det er, som mange

nok ved, ikke altid et taknemmeligt job at formidle fagfilosofi udenfor instituttets rammer; og jeg blev simpelthen nødt til at spørge Morten om, hvordan det var at formidle de største og vigtigste samfundsteoretiske teorier og tænkere overfor førsteårsstuderende på jura. "Jeg var jo blevet advaret på forhånd", siger Morten med et let smil. Han mener dog, at det også kan være svært for jurastuderende at have det fornødne overskud og indblik så tidligt på studiet. Måske ville faget passe bedre ind på et senere semester.

Her på filosofi er vi i hvert fald glade for at have Morten Dige tilbage efter "udlån" til teologisk fakultet, og vi ser frem til møde ham på de gule gange i hovedbygningen – også når det nuværende adjunktur udløber.

Morten Diges bog, *Det gen-skabte menneske* anmeldes i næste nummer af DOXA.

I Fart

Af Sanne Lodahl

Her er en sikkert tegn på, at du har brugt alt for lang tid listende rundt på instituttets snirklede gange og sære småkroge: du opdager pludselig fuldstændigt absurde og hylemorsomme ting ved dit universitet. Ja, ok, måske siger det mere om mig, end det egentlig gør om universitetet – men i hvert fald starter denne lille miniserie, hvis fremtidige overskrift skal være dette billedes, med en lille ting, jeg til stadighed tisser i bukserne af grin af, når jeg sene aftentimer vælger at være doven, og tage elevatoren fra historie-computerrummet til læsesalen i stedet for trapperne. Den lille skønhed er placeret som et lille advarselssignal til alle, der har tænkt sig at kravle ind i elevatorskakten – når elevatorvognen ikke er der, vel at mærke. "I Fart", jatak det er vældigt, men hvad står der på engelsk? Man kan i fantasien se en udenlandsk gæst eller en

udvekslingstuderende fra et engelsktalende land stå ved elevatoren og tænke ...." "What kind of indicator is this?".

Rygterne på instituttet løber som næsen efter et godt chilimåltid; jungletrommerne siger nemlig, at betjentene dækker disse indikatorer til med malertape, når der kommer betydningsfulde(!), udenlandske gæster på stedet. Måske er det sandt, måske ikke – men hvis det ikke er, så lader jeg denne lille pseudoartikel være en opfordring til, at

det bør – ja bør – gøres. Vi har jo vores rygte at tænke på.

Næste "I Fart" vil jeg afsløre selve opholdsstedet for tildels samtlige universitetsspøgelser og tildels for hurtigtløbende, nokturnale¹ historieforelæsere – alt dette og mere i næste udgave af DOXA.

¹ nej, det var ikke et dansk ord, men det er det nu. Derfor basta!

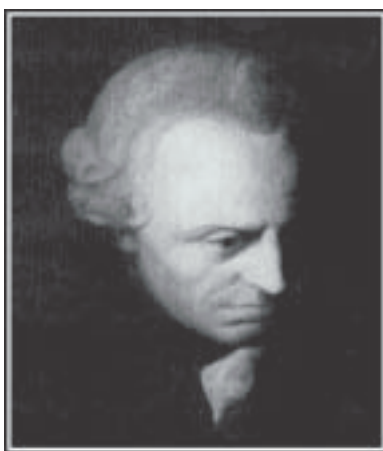

Mellem Aristoteles & Kant

Anmeldelse af Axel Honneth: *Behovet for anerkendelse*, Hans Reitzels Forlag 2003

Af Jon Rostgaard Boiesen

Med udgivelsen af *Behovet for anerkendelse* præsenteres den tyske socialfilosof Axel Honneth for første gang i en samlet udgivelse på dansk. Det må siges at være på tide! Honneth har gennem de sidste 10-15 år hørt til blandt Tysklands førende filosoffer, men synes ikke af den grund at have vundet større udbredelse udenfor snævert

filosofiske cirkler herhjemme – hvor han dog siges at have en vis position, blandt andet i kraft af sine hyppige besøg i Danmark. Derudover har han også en vis tilknytning til Danmark i form af at være med i *Advisory Board* for Center for Subjektivitetsforskning, der er beliggende i København.

Honneth regnes normalt for at være tredje generation af den såkaldte Frankfurterskole, også kendt som den kritiske teori, der blev grundlagt da rigmanden Felix Weil sponsorerede oprettelsen af *Institut für Sozialforschung* i 1923

med Max Horkheimer som direktør. Blandt de andre ledende navne fra første generation, er Erik Fromm, Walther Benjamin, Herbert Marcuse, samt ikke mindst Theodor W. Adorno. Blandt

anden generation regnes Oskar Negt samt gennem mange år Jürgen Habermas.

Honneth overtog i 1996 Habermas' professorat på Johan Wolfgang Goethe-instituttet i Frankfurt a. M., og blev i 2001 direktør for Institut für Sozialforschung. Begge dele kan siges at ligge godt i forlængelse af

Honneths filosofiske projekt, der er en videreførelse af den kritiske teori i – ja, netop – kritisk dialog med sine forgængere – navnlig Habermas.

Titlen *Behovet for anerkendelse* må ikke forveksles med titlen på Honneths hovedværk *Kampf um Anerkennung* fra 1992 – der er ikke tale om en oversættelse af denne! I stedet er der tale om en lille samling af seks artikler fra årene 1990-2001, samt en glimrende lille indledning af Rasmus Willig, ph.d.-stipendiat ved Roskilde Universitetscenter.

Samlingen kan således siges at være en lille smagsprøve på Honneths forfatterskab – og som sådan fungerer den fint. Hovedtemaet er – som antydning af titlen – begrebet *anerkendelse*, der –

som antydnet af titlen på hovedværket – er en gennemgående tema hos Honneth. Det er naturligvis fra Hegel Honneth henter dette begreb, og Honneth fornægter da heller ikke sin inspiration fra Hegel, hvilket for eksempel kommer til udtryk i titlen på en af artiklerne: "Mellem Aristoteles og Kant". En sådan position er jo netop – Hegels. Men ligesom hos Habermas, er det i høj grad den tidlige Hegel, og det begreb om anerkendelse der findes dér, Honneth mener at kunne bygge videre på.

De seks artikler belyser dette begreb fra forskellige vinkler. Spørgsmålet er for Honneth, hvorledes man i dag kan bedrive kritisk samfundsteori. Mens udgangspunktet for de tidlige kritiske teoretikere, var en skuffet form for marxisme, der abonnerede på den marx'ske kritik af tingsliggørelsen og varefetichismen, men ikke så nogen vej ud af denne – mindst af alt i Stalins Sovjetunion – så søger Honneth et mere positivt udgangspunkt for kritikken. Han følger her Habermas' kritik af de tidligere kritiske teoretikere for at fokusere eksklusivt på en instrumentel form for fornuft, og dermed overse de andre former for fornuft, der er på spil, når vi kommunikerer. Men omvendt kritiseres også Habermas, idet han ifølge Honneth ikke er i stand til at inkorporere former for berettigede moralske krav, der ikke udtrykkes i form af velartikulerede moralske *udsagn*, men kommer til udtryk i hvad Honneth betegner som *uretsbevidsthed*, som er en følelse af at være uretfærdigt behandlet, der ikke artikulerer sig i form

af en velbegrundet klage. Honneth forsøger med sin anerkendelsesteori at give mæle til disse former for manglende anerkendelse, der lader sig indpasse i en diskurs, hvilket ifølge Honneth bliver forudsætningen for at et synspunkt kan lade sig høre i en Habermasiansk diskursetik.

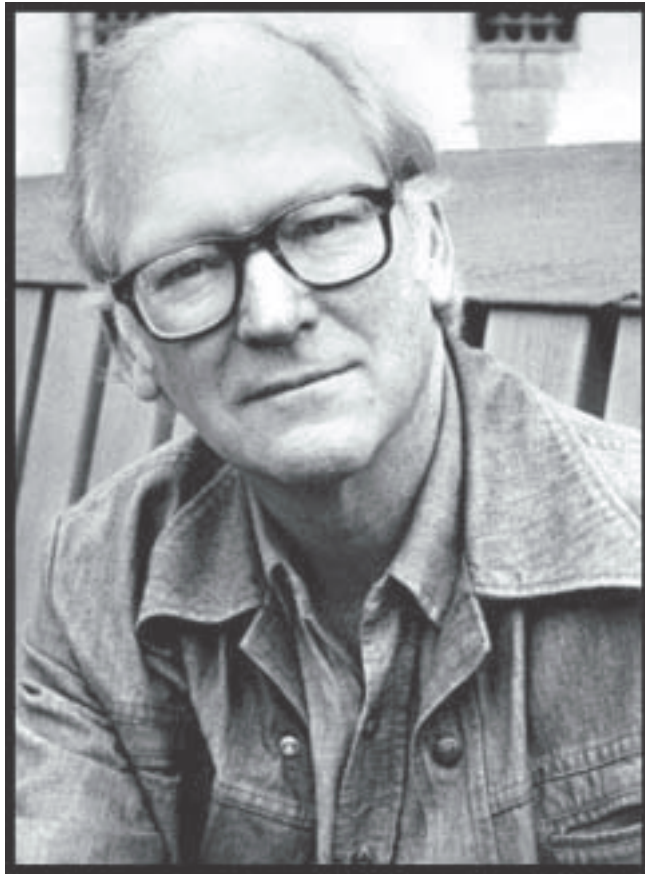
Det er gennem anerkendelsesbegrebet, Honneths filosofi får sit kritiske potentiale – og netop det manglende ønske om at være kritisk er ifølge Honneth en mangel ved megen nutidig samfundsteori. Honneth kritiserer således teser som, at vi i dag skulle være blevet "postmoderne" eller skulle leve i "risikosamfundet" eller "oplevelsessamfundet" for – udover at have en ringe grad af empirisk forklaringskraft og blot være ekstrapolationer af bestemte samfundsmæssige udviklingstendenser – blot at affirmere disse udviklingstendenser, uden at overveje om disse udviklinger er ønskelige, eller om der tale om sociale patologier.

Alt i alt giver *Behovet for anerkendelse* en glimrende introduktion til en af vor tids vigtigste tyske filosoffer, som man kan håbe med denne udgivelse vil vinde større udbredelse herhjemme – specielt måske også i sammenhænge ud de fagfilosofiske.

Honneth var – sammen med Robert Brandom – hovedtaler ved Dansk Filosofisk Selskabs årsmøde, der fandt sted her i Århus den 20. og 21. februar.

Doxa hylder Donald Davidson

1917-2003

'There is no such thing as a language!'